

DOSSIER:
Smart cities: de
toekomst van de
stad, de steden van
de toekomst?

Inhoudsopgave

3 Woord vooraf

In de kijker

- 4 | Het Jaarverslag 2015
- 4 | Volgende Debatten van de Raad

Dossier

- 5 | Smart cities: de toekomst van de stad, de steden van de toekomst?

Focus

- 20 | Symposium over de synergiën tussen de economische wereld en de wereld van het onderwijs en de vorming
- 23 | De collaboratieve economie: voor een meer gelijkvormig onthaal op Europees vlak
- 24 | Easybrussels, het Brussels Agentschap voor administratieve vereenvoudiging

De Adviezen van de Raad

- 28 | Uitgebracht tussen 7 maart 2016 en 19 mei 2016
- 30 | Initiatiefadvies van de Raad

De Debatten van de Raad

- 31 | Arbeidsvoorwaarden en welzijn van werknemers en zaakvoerders van kleine handelszaken in Brussel met Céline Mahieu en Isabelle Godin
- 34 | De evaluatiecultuur met Raphaël Darquenne
- 36 | De verdachte werkloze. Verhaal van een stigmatisering met Florence Loriaux

Nieuws in het kort

- 39 | Webpagina's van het Observatorium online geplaatst
- 39 | Small Business Act

Publicaties

- 40 | Huisvesting in Brussel: diagnose en uitdagingen
- 40 | Impactstudie terreurdreiging in Brussel

Woord vooraf

Mevrouw, Mijnheer,

U begint aan de lezing van een *Dossier* van de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat aan het vraagstuk van de *smart city* of de *intelligente stad* is gewijd.

Wie "smart city" zegt, denkt onmiddellijk aan de toepassing van de nieuwe digitale mogelijkheden die hiermee onlosmakelijk verbonden zijn.

Welnu, wat men de *digitale revolutie* noemt, heeft heel wat uiteenlopende gevolgen voor onze samenleving. Deze gevolgen zijn (met name) van tweeërlei aard :

- deze gevolgen hebben eerst en vooral betrekking op onze fundamentele vrijheden en met name op ons recht op een privéleven: we weten dat we inmiddels allemaal permanent 'worden gevolgd', het voorwerp van 'geolocalisatie' zijn, en dit op zodanige wijze dat elke televisiekijker in (veel) minder dan tien jaar niet enkel meer de 'gewone' televisieprogramma's zal ontvangen, maar eveneens gepersonaliseerde zenders met individuele voorkeuren en consumptiewijzen, wat ongetwijfeld een aantal ethische vragen zal oproepen...
- Maar de digitale revolutie roept eveneens tal van sociale vragen op want deze heeft ook een impact op de werksfeer:
 - zij creëert immers een samenleving gebaseerd op prestaties (terwijl de 'klassieke' arbeidsovereenkomst in hoofdte van de werknemer geen *resultaatsverbintenis* maar enkel een *middelenverbintenis* creëert); in dit verband kan worden verwezen naar de recente studie van Britse onderzoekers die hebben berekend dat de gemiddelde werknemer met een smartphone jaarlijks tot 460 bijkomende werkuren presteert die niet worden vergoed...;
 - zij verplicht ons om de financieringswijzen van de sociale zekerheid in vraag te stellen;
 - zij maakt komaf met alle hoop op een opslorping van de werkloosheid die uitsluitend op een heropleving van de groei berust;
 - en – vooral – zij maakt het werk schaarser.

Hoe het ook zij, de trein van de *Smart City* is vertrokken. En niets zal deze trein nog tegenhouden.

De vraag, die zich stelt, is dan ook: 'in welke omstandigheden zal deze nieuwe maar weliswaar *alternatieve* economie, die zeer nauw verbonden is met de digitale revolutie, kunnen leiden tot sociale vooruitgang in plaats van meer kansarmoede, flexibiliteit en voor de meeste burgers een geringere sociale bescherming te creëren?' Het antwoord op deze vraag zal morgen een van de grote uitdagingen van de beleidsverantwoordelijken zijn, maar eveneens voor de regionale, nationale en Europese werkgevers- en werknemersorganisaties...

Om zowel de vallen van de hagiografie als deze van de karikatuur te vermijden, hebben we aan Pierre-Paul MAETER, welbekend in sociaaleconomische middens, gevraagd om kennis te name van de inhoud van dit Dossier teneinde ons zijn kritieke analyse te bezorgen.

We danken hem van harte voor zijn waardevolle medewerking.

Ik wens u allen alvast veel leesgenot.

Philippe Van Muylder – Voorzitter

In de kijker

Het Jaarverslag 2015

We hebben het genoeg om u de publicatie aan te kondigen van het Jaarverslag 2015 van de Raad. Hierin vindt u een overzicht van de werkzaamheden die tijdens het voorbije jaar door de Brusselse sociale gesprekspartners werden verricht.

De Brusselse sociale gesprekspartners hebben niet minder dan 74 adviezen uitgebracht, waarvan drie initiatiefadviezen en twee aanbevelingen ter attentie van de Brusselse regering, over cruciale materies voor de toekomst van ons Gewest.

De jaarverslagen worden niet meer gedrukt. Wij nodigen u daarom uit om het Jaarverslag 2015 op onze website www.esr.brussels te raadplegen en/of te downloaden.

Volgende Debatten van de Raad:

Maandag 26 september 2016: **De veiligheid in Brussel** door mevrouw Viviane Scholliers, hoge ambtenaar van het arrondissement Brussel bij Brussel Preventie & Veiligheid, en de heer Jamil Araoud, algemeen directeur van Brussel Preventie & Veiligheid.

Smart cities: de toekomst van de stad, de steden van de toekomst?

Het thema dat momenteel in het middelpunt van de vele debatten over de toekomst van de stad staat en dat zowel academici, beleidsvoerders, burgers als ondernemingen bekoort, is onmiskenbaar de smart city of de "slimme stad".

De context

Sinds lang vervlogen tijden organiseren mensenlijke wezens zich in woonhaarden om hun overlevingskansen te optimaliseren. Bij deze oorspronkelijke overlevingsbehoefte kwam nadien een wens om beter te leven. Zo zijn bevolkingsgroepen sinds mensenheugenis naar steden verhuisd in de hoop daar betere kansen te vinden, meer bepaald op het vlak van onderwijs en tewerkstelling.

Momenteel leeft 54% van de wereldbevolking in stedelijke gebieden. Deze tendens zou zich moeten voortzetten, omdat volgens ramingen 66% van de aardbewoners tegen 2050 in de stad moeten wonen⁽¹⁾. In België zal de bevolking van 11,2 miljoen inwoners in 2015 naar 12,1 miljoen in 2030 gaan. Deze groei wordt over de periode 2012-2030 op 9,5% geraamd⁽²⁾.

Gelet op deze evolutie moeten er heel wat uitdagingen op het vlak van leefmilieu, huisvesting, mobiliteit en energiebeheer worden aangegaan. Deze toenevende verstedelijking brengt immers een rist problemen met zich mee, zoals hogere verontreinigingsgraden (steden produceren 70% van de werelduitstoot van broeikasgassen) of een overbelasting van de overheidsdiensten.

In deze context bekoort het concept van "smart city" en ontwikkelt het zich geleidelijk aan als een richting die kan worden uitgegaan voor nieuwe wijzen om de stad uit te denken, die voortaan "open, slim, duurzaam, digitaal en participatief" zou moeten zijn.

Definitie van de smart city

Er bestaat geen unieke definitie van smart city.

Een "slimme stad" of "smart city" is een zeer ruim concept, dat ontelbare gebieden van het stedelijk beheer omvat. Met het concept "smart city" wil men in de eerste plaats, aan de hand van de nieuwe technologieën, een antwoord bieden op de problemen waarmee steden en gemeenten op het vlak van energie, leefmilieu, mobiliteit en economie worden geconfronteerd, maar ook op de ontwikkeling van het menselijk kapitaal.

De gespecialiseerde groep van de Internationale Telecommunicatie Unie (ITU) inzake slimme en duurzame steden heeft in oktober 2015 de volgende definitie van de term "slimme en duurzame stad" goedgekeurd :

"Een slimme en duurzame stad is een vernieuwende stad die de informatie- en communicatie-technologieën (ICT) en andere middelen gebruikt om de levenskwaliteit, de doeltreffendeheid van het stedelijk beheer en de stedelijke diensten, evenals de concurrentiekracht te verbeteren, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van de huidige en toekomstige generaties op het economisch, sociaal, ecologisch en cultureel vlak."

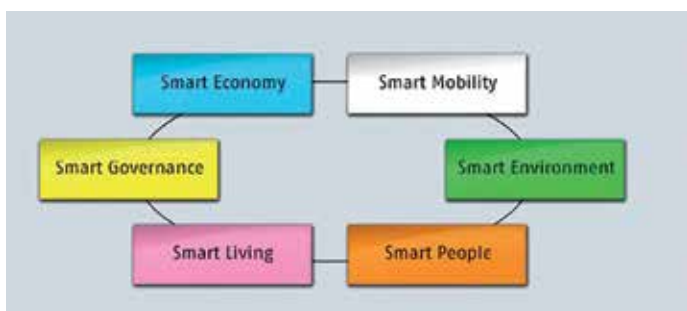
Deze definitie werd ontwikkeld op basis van de werkzaamheden die de Groep FG-SSC⁽³⁾ en de Commissie van de Verenigde Naties voor Europa hebben verricht.

⁽¹⁾ Gespecialiseerde groep van de ITU inzake slimme en duurzame steden (FG-SSC).

⁽²⁾ Federaal Planbureau, 2015.

⁽³⁾ Gespecialiseerde groep van de ITU inzake slimme en duurzame steden (werkzaam sinds februari 2013).

Volgens Rudolf Giffinger, deskundige inzake analytisch onderzoek naar de stedelijke en gewestelijke ontwikkeling aan de technologische universiteit van Wenen, kunnen slimme steden volgens zes hoofdcriteria worden gerangschikt

1. Een slimme economie of "Smart Economy"

Een slimme economie is gebaseerd op een geest van innovatie en ondernemerschap, "productiviteit" en... flexibiliteit van de arbeidsmarkt. De slimme stad is aantrekkelijk op het internationaal toneel en houdt een koppeling van de lokale wereld aan de geglobaliseerde wereld in.

Een slimme mobiliteit geeft toegang tot de transportgegevens en de verkeersstoestand op het wegennet in realtime, dankzij elektronische borden in stations, informatiereceptoren en camera's. Gebruikers van transportmiddelen worden producenten van gegevens en laten het toe om de stedelijke stromen beter te beheren.

Nieuwe technologieën laten het toe om leefomgevingen en natuurlijke hulpbronnen te beschermen en te bewaren, alsook om verontreiniging te verminderen. Het slimme leefmilieu laat het tevens toe om met behulp van deze nieuwe technologieën (receptoren, sensoren, enz.) energie te besparen.

De burger bekleedt een fundamentele plaats in de slimme stad. Hij neemt deel aan de openbare debatten en aan het buurtleven door de informatie die dankzij de nieuwe technologische instrumenten voorhanden is, te gebruiken, te behandelen en te analyseren. Hij wordt niet langer beschouwd als een consument van diensten, maar als een partner bij de ontwikkeling van zijn stad.

In Brussel stelt de applicatie Fix-MyStreet de burger in staat om via één enkel elektronisch contactpunt het bestuur elk mankement aan de openbare ruimte te melden (putten in de weg, n, beschadigd wegdek, defecte enz.).

Het bericht van de gebruiker wordt automatisch naar de juiste plaats verstuurd : de gemeente, het Gewest, Sibelga of Proximus. Wegbeheerders gebruiken de applicatie overigens voor professionele doeleinden (straatvegers, gemeenschapswachten).

Ook Net Brussel zal weldra deel uitmaken van de applicatie. Burgers en werklui van de reinigingsdiensten zullen aldus problemen kunnen melden met betrekking tot openbare vuilnisbakken, sluikstortingen en afval op het weggennet. 4.500 burgers raadplegen maandelijks FixMyStreet.

Voor meer informatie: <https://fixmystreet.irisnet.be>.

Smart Living stemt overeen met de middelen die worden ingezet om een veilige leefomgeving te waarborgen in een cultureel dynamische stad, die gezondheids- en onderwijsdiensten aanbiedt. Ook de gebouwen zijn slimmer, zodat het energiebeheer kan worden verbeterd en het verbruik kan worden verminderd.

Het slim bestuur laat een nauwe samenwerking tussen de verschillende actoren (overheidsdiensten en ondernemingen) en de burgers toe. Hiertoe helpen de nieuwe informatie- en communicatie-technologieën (ICT) de stad om doeltreffend te functioneren. Deze technologieën worden echter ontwikkeld ter aanvulling van een meer globale strategie, die op het antwoord op de behoeften van de burgers op lange termijn is gebaseerd.

De smart cities in Europa

Ziehier een onvolledige lijst van smart cities in Europa:

Barcelona

Barcelona wordt beschouwd als de bekendste smart city ter wereld. De stad is ter zake inderdaad zeer actief in gebieden zoals mobiliteit, leefmilieu, overheids- en sociale diensten, burgersamenwerking, infrastructuur en communicatie.

In termen van mobiliteit heeft de stad bijvoorbeeld de trajecten geanalyseerd die de burgers dagelijks afleggen en vervolgens besloten om het busstelsel volledig te herzien. Het is nu mogelijk om 95% van de trajecten met slechts één, of zelfs geen overstap af te leggen.

Ander voorbeeld : op het vlak van afvalstoffen zamelt de Catalaanse hoofdstad het vuil in via ondergrondse pijpleidingen, en niet meer met vrachtwagens.

Wenen

De Oostenrijkse hoofdstad heeft 15 projecten ingesteld die bijdragen tot 6 ontwikkelingsthema's : onderwijs en onderzoek, bouwwezen en huisvesting, transport en stedenbouwkunde, leefmilieu en klimaatbescherming, bevolking en maatschappij en beleidsvoering en bestuur.

Zo spreekt de stad de grondreserves aan om in verschillende fasen een nieuwe wijk voor 20.000 inwoners te bouwen.

Amsterdam

Amsterdam voert niet minder dan 42 projecten met betrekking tot de volgende thema's : Living, Working, Mobility, Public Facilities en Open Data. De stad streeft ernaar om tegen 2025 de CO₂-uitstoot met 40% te verminderen en heeft, dankzij een samenwerking met andere overheden, een platform voor regionale samenwerking op het vlak van verkeersbeheer ingesteld.

Hamburg

De haven van Hamburg wil de eerste "slimme haven" ter wereld worden. Ze is al uitgerust met receptoren die het haar toelaten om files op de kades te voorkomen. Er werden ook receptoren geplaatst in stadsparkings die leveranciers via een tablet laten weten om welk uur hun levering is toegekomen.

Inwoners hebben ook heel wat websites opgestart, waarvan één ervan het toelaat om verwaarloosde terreinen te melden, zodat deze weer in een goede staat kunnen worden gebracht.

Op de website van het CIBG (smartcity.brussels) kunt u andere smart cities in Europa en in de wereld ontdekken.

Hoe staat het hiermee in België?

Een slimme stad worden is niet alleen voor nieuwe wijken of nieuwe steden weggelegd. Verschillende bestaande steden hebben het concept van "slimme stad" immers gezien als een opportuniteit om hun openbaar beheer te verbeteren, door nieuwe informatie- en communicatie-technologieën (ICT) erin op te nemen. In België haasten steden en gemeenten zich dus ook om de dynamiek van de "smart cities" niet te missen. Aldus werden er onder meer onderzoekscentra zoals *Energyville*⁽⁴⁾ of *iMinds*⁽⁵⁾ (cfr. Interview met Pieter Ballon), een Smart City Institute (cfr. Interview met Nathalie Crutzen) en clusters⁽⁶⁾ op het grondgebied opgericht. Anderzijds nemen steden zoals Antwerpen, Gent, Hasselt, Kortrijk en het Brussels Gewest deel aan Europese projecten met betrekking tot de smart cities.

Smartcity.brussels, de slimme strategie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In Brussel is de digitalisering een sterke krachtlijn van het ICT-beleid van het Gewest. Het Gewest werkt immers al heel wat jaren rond dit concept en streeft ernaar om een slimme stad te worden. In haar **Gewestelijk meerderheidsakkoord 2014-2019**⁽⁷⁾ heeft de gewestelijke Regering bepaald welke richtingen men moet uitgaan:

- Integreren van de nieuwe technologieën in alle aspecten van de samenleving;
- Verder ontwikkelen van de digitale communicatie-infrastructuur (glasvezelnetwerk, wifinetwerk);
- Zo ver mogelijk gaan in de onlineadministratie;
- Ontwikkelen van partnerships tussen het onderwijs, de openbare instellingen en de bedrijfswereld;
- Centra voor geavanceerde technologie oprichten om opleiding aan te bieden in beroepen met hoge technologische waarde.

Het Brussels Gewest volgt dus zijn eigen smart city-strategie, onder de naam **smart-city.brussels**.

Deze strategie werd in het "witboek 2014-2019"⁽⁸⁾ van het CIBG (Centrum voor Informatica van het Brusselse Gewest) uitgestippeld en houdt met name het streven in om van Brussel een digitale hoofdstad te maken.

De Brusselse smart city-strategie wil de nieuwe technologieën in het dagelijkse leven integreren en zet gelijklopend in op onderzoek en innovatie.

⁽⁴⁾ Meer informatie: www.energyville.be

⁽⁵⁾ Meer informatie: www.iminds.be

⁽⁶⁾ Een cluster is een geografische concentratie van onderling afhankelijke ondernemingen, leveranciers en instellingen die in een specifiek domein zijn verenigd.

⁽⁷⁾ Te raadplegen op de website: <http://smartcity.brussels>, rubriek "strategie".

⁽⁸⁾ Het witboek 2014-2019 is beschikbaar op de website van het CIBG: <http://cibg.brussels>, in de rubriek "publicaties".

De 5 centrale projecten van smartcity.brussels

Deze 5 centrale projecten dragen bij tot de digitalisering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest⁽⁹⁾.

1. De gedeelde videobewaking

Camera's voor videobewaking zijn in Brussel al in groten getale aanwezig. Een intelligent gebruik ervan veronderstelt dat de beelden ervan worden gedeeld door de verschillende actoren die over een wettelijke toestemming beschikken om van op afstand een zicht te hebben op de openbare ruimte. De gedeelde videobewaking zal zes Brusselse politiezones, de MIVB, de Dienst voor Brandbestrijding en Dringende Medische Hulp (DBDMH), Mobiel Brussel en de Haven van Brussel bij elkaar brengen. Vanaf 2015 is Brussel aldus het enige Belgische Gewest dat over een gedeeld platform voor de uitwisseling van beelden van camera's voor videobewaking beschikt.

Dit model voor dit gedeelde platform zal een schaalvoordeel opleveren dat voor een periode van 7 jaar op meer dan 13,5 miljoen euro wordt geraamd. Het gewestelijk Parlement zal instaan voor het democratische toezicht op de werking van het platform, via zijn Brusselse Controlecommissie⁽¹⁰⁾ (equivalent van de Privacycommissie in Brussel).

⁽⁹⁾ Voor meer informatie over de 5 centrale projecten van smartcity.brussels, verzoeken wij u om het katern van het CIBG 35 te raadplegen dat beschikbaar is op de website van het CIBG: <http://cibg.brussels>, in de rubriek "publicaties".

⁽¹⁰⁾ Ordonnantie betreffende de oprichting en organisatie van een gewestelijke dienstenintegrator, 8 mei 2014, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 6 juni 2014.

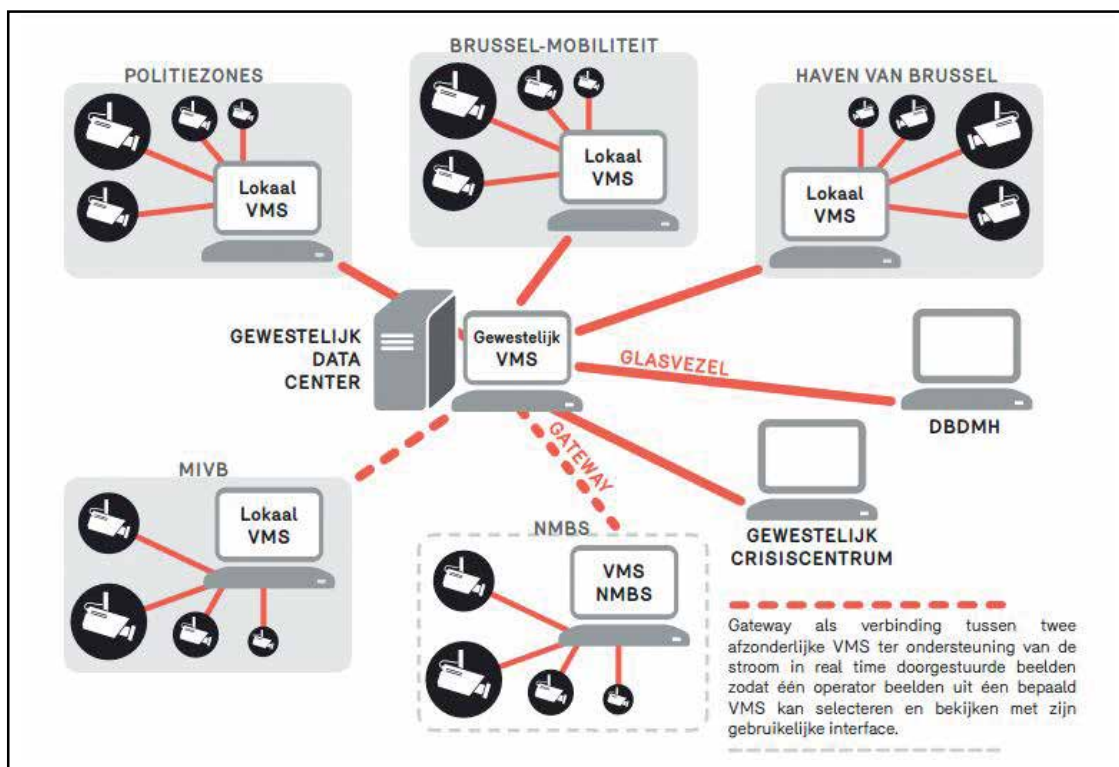
2. Een verbonden school

Sinds 1999 biedt het CIBG de scholen van het Brussels Gewest een grote ondersteuning van het Multimediaplan voor het uitrusten van scholen met informaticamateriaal. Zo werd in 2013 het informaticapark van de scholen vernieuwd, in de vorm van tablets, servers en pc's of interactieve projectoren, naargelang de keuze die de instelling had gemaakt. Dankzij het **Fiber-to-the-School-plan** waarmee in 2014 van start werd gegaan, zullen de Brusselse middelbare scholen tegen 2020 van een verbinding met een hoge snelheid tot het Internet genieten, door gebruik te maken van het glasvezelnetwerk van IRISnet. Hierdoor zullen de instellingen hun digitale onderwijsmogelijkheden kunnen verbeteren.

De ontwikkeling van deze nieuwe sleutelfase van het Multimediaplan zal over een periode van zes jaar worden gespreid, à rato van ongeveer 28 scholen per jaar.

Bron: katern van het CIBG 35

Bron: katern van het CIBG 35

3. Slimme diensten

Fidus

In de slimme stad wisselen de besturen hun elektronische gegevens met wettelijke waarde onderling uit, om zo het overheidsoptreden doeltreffender, sneller en transparanter te maken. Zo vraagt het bestuur de gebruiker (onderneming of burger) niet langer om informatie waarover andere besturen al beschikken en waartoe het dus toegang heeft.

In 2014 bekleedde ons land de 3de plaats in de Europese rangschikking op het vlak van het proactief aanbieden van overheidsdiensten. Dit meer bepaald dankzij het beleid op het vlak van administratieve vereenvoudiging, dat naar de ondernemingen toe werd gevoerd. We zijn dus al op de goede weg om hierin nog verder te gaan.

Op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest organiseert de Gewestelijke Dienstenintegrator (GDI) Fidus de gegevensuitwisselingen tussen verschillende besturen van het federaal niveau en van de gewesten en gemeenschappen. Het gewestelijk Parlement staat in voor het democratische toezicht op de werking van het platform, via zijn Brusselse Controlecommissie⁽¹⁾.

Irisbox

In plaats van met x-aantal besturen contact te moeten opnemen om verschillende formulieren te verkrijgen, kan de gebruiker zich richten tot een uniek toegangspunt om zijn stappen te verrichten^(1,2).

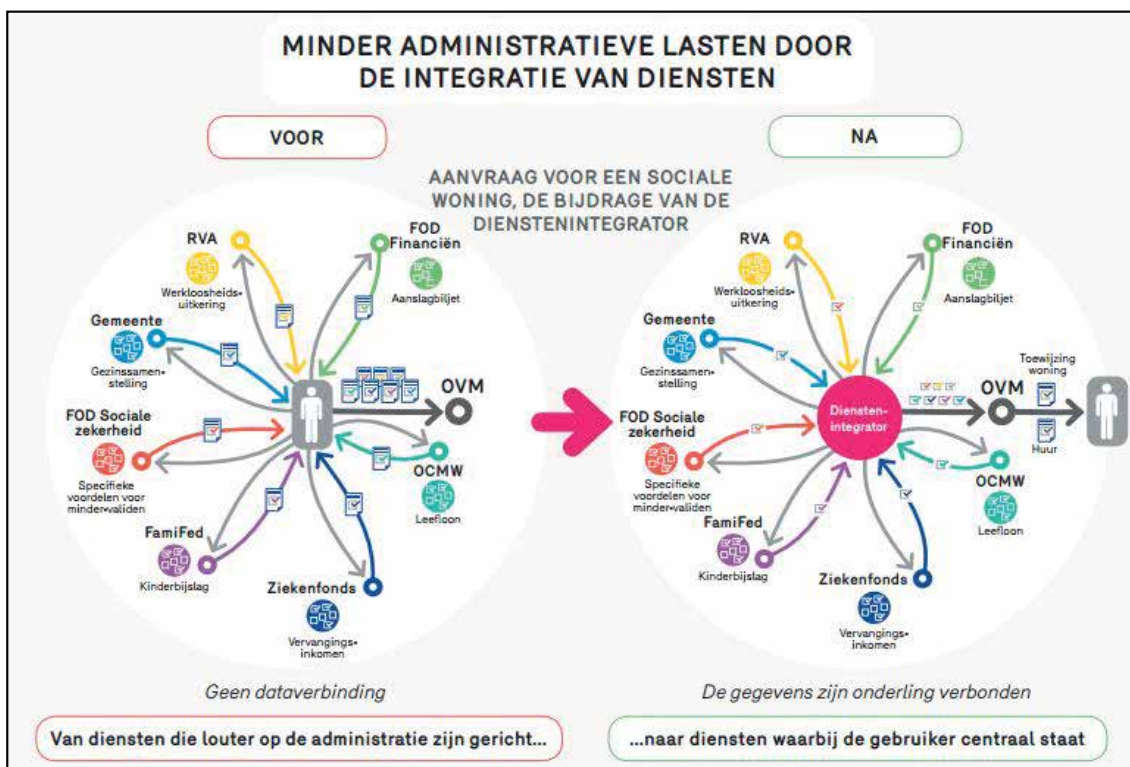
IRISbox is een uniek elektronisch loket voor de burger en de onderneming.

Dankzij dit instrument, dat 24u/24 en 7dagen/7 toegankelijk is, kunt u elektronische formulieren invullen om administratieve documenten te bestellen. De Post zal deze documenten vervolgens gratis aan huis bezorgen.

De toegang tot IRISbox en het gebruik ervan zijn gratis. Meer informatie: www.irisbox.be

⁽¹⁾ Ordonnantie betreffende de oprichting en organisatie van een gewestelijke dienstenintegrator, 8 mei 2014, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 6 juni 2014.

⁽²⁾ Het CIBG organiseert al de toegang tot authentieke bronnen zoals het Rijksregister, meer bepaald via zijn IRISbox-platformen (zie kader), NOVA of BOS.

4. Het Gewestelijk Data Center

Sinds lang heeft het CIBG zich voorzien van servers die noodzakelijk zijn voor zijn activiteiten en om geleidelijk aan een echt Gewestelijk Data Center (GDC) te creëren.

De talrijke serverzalen verspreid over de Brusselse plaatselijke en gewestelijke besturen en de geleidelijke verzadiging van zijn eigen infrastructuur hebben het CIBG toegelaten om te beginnen nadenken over de ontwikkeling van een nieuw GDC, waarin nodige infrastructuren en diensten ter zake voor de Brusselse openbare gemeenschap konden worden ondergebracht.

Het CIBG zal dus op zijn gewestelijk grondgebied een state-of-the-art data center creëren, dat zal openstaan voor ondernemingen en besturen. Dit data center zal in 2018 op poten staan en zal het de overheidsinstanties toelaten om zich voor hun opslagbehoeften tot een betrouwbare partner te richten.

5. Open Data

Op opendatastore.brussels, kunnen internetgebruikers gratis vrij toegankelijke gegevens van overheidsinstanties raadplegen en hergebruiken.

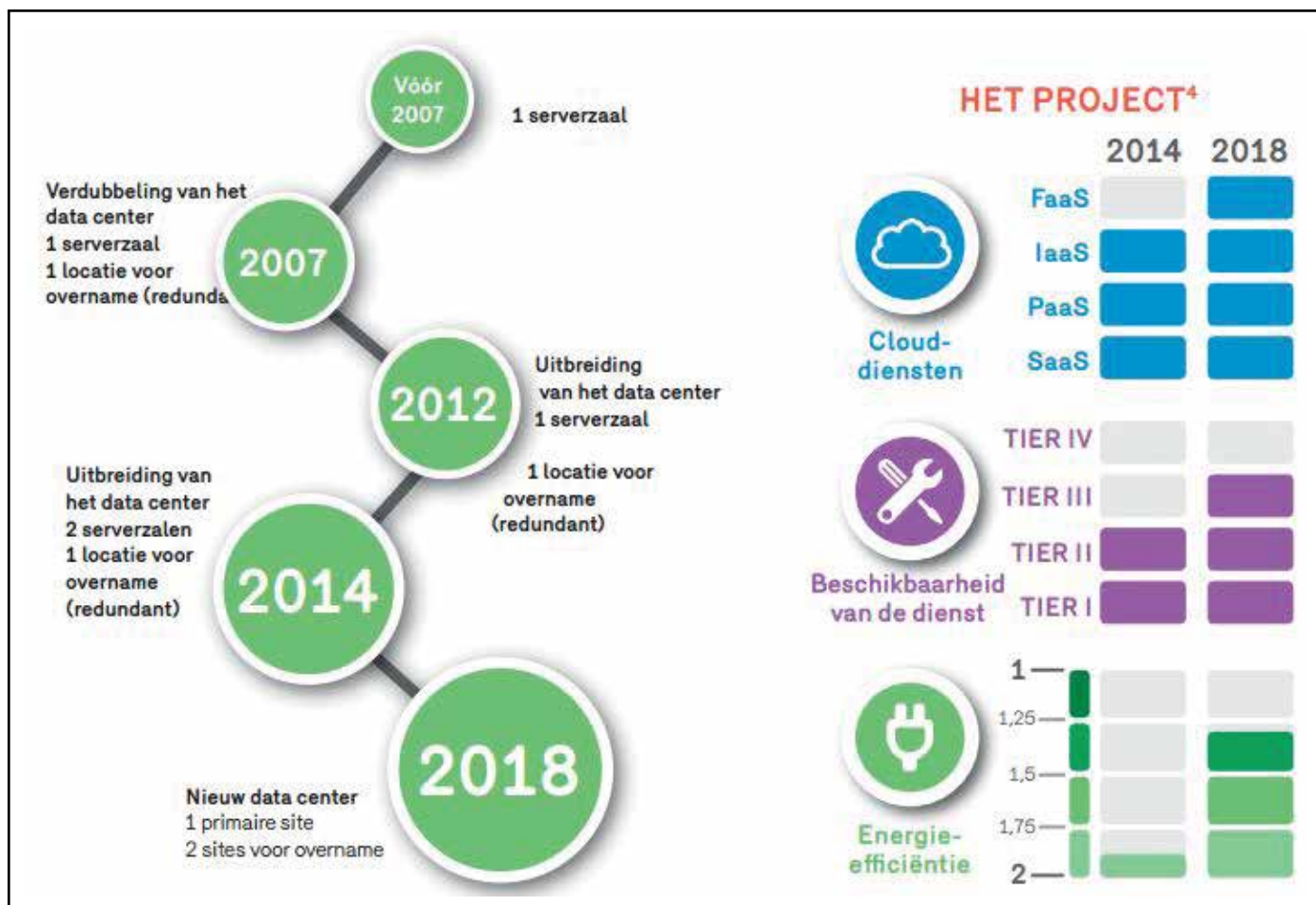
Het Open data-portaal verenigt gegevens met betrekking tot gezondheid, leefmilieu, deelfietsstelplaatsen, wegenwerken, openbare vervoersinformatie (halten, lijnen), enz. onder verschillende licentietypes. Er zijn momenteel 95 verschillende datasets.

Besluit

Als hoofdstad van de Europese Unie en metropool moet Brussel een positie tegenover de smart city-strategie innemen.

Via het CIBG geeft het Brussels Gewest al sinds 20 jaar de aanzet tot de digitalisering van zijn besturen. De sociale partners willen en moeten het debat aangaan.

ÉÉN VERZAMELPLAATS VOOR GEGEVENS VAN HET GEWEST

Bron: katern van het CIBG 35

Interview met Mevrouw Céline Vanderborgh

Céline Vanderborgh werd bij het CIBG aangewezen als SmartCity Manager om, in overleg met andere bevoegdheidsgebieden en -niveaus, ondernemingen en Brusselaars, de ontwikkeling van digitale projecten in Brussel te omkaderen.

De Raad: Wat zijn uw opdrachten binnen het CIBG?

Céline Vanderborgh:

Ik werk inderdaad bij het CIBG, maar mijn opdrachten strekken zich uit over het hele grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Mijn hoofdplicht bestaat erin om het concept van smart city te verpersoonlijken en om het unieke contactpunt voor alle projecten en initiatieven ter zake te zijn. Tevens ben ik ermee belast om alle relevante actoren in functie van de verschillende behandelde thema's met elkaar te verenigen en in contact te stellen. Aangezien de smart city een zeer ruim concept is, worden bij de projecten vaak verschillende overheidsinstellingen of machtsniveaus betrokken, zonder de ondernemingen en de burgermaatschappij uit het oog te verliezen. Mijn taak bestaat er dus in om iedereen te laten samenwerken. Mijn derde opdracht heeft dan weer meer met communicatie en marketing te maken. Zo ben ik ermee belast om onze Smart City-projecten in Brussel, in Europa en over de hele wereld uiteen te zetten.

Tot slot wijd ik een deel van mijn werk aan het analyseren van smart city-indicatoren. Het gaat hier om een meer diepgaand werk, dat het mij zal toelaten om te zien waar het Brussels Gewest staat, tot waar we willen gaan en hoe we daar kunnen geraken.

De Raad: Kunt u ons uw definitie van smart city geven?

Céline Vanderborgh:

De strategie die de smart cities hebben ingesteld, bestaat erin om de

nieuwe technologieën te gebruiken om de werking van de stad te verbeteren. Dit vertaalt zich door een betere openbare dienstverlening naar de burger toe, een betere aanwending van de middelen en een kleinere impact op het leefmilieu. Tussen de regels door vindt men er dus de drie pijlers van duurzame ontwikkeling in terug, met name mens, economie en leefmilieu. Men moet steeds een evenwicht tussen deze drie bestanddelen nastreven.

De Raad: Wat zijn de prioriteiten van het Brussels Gewest op het vlak van smart city?

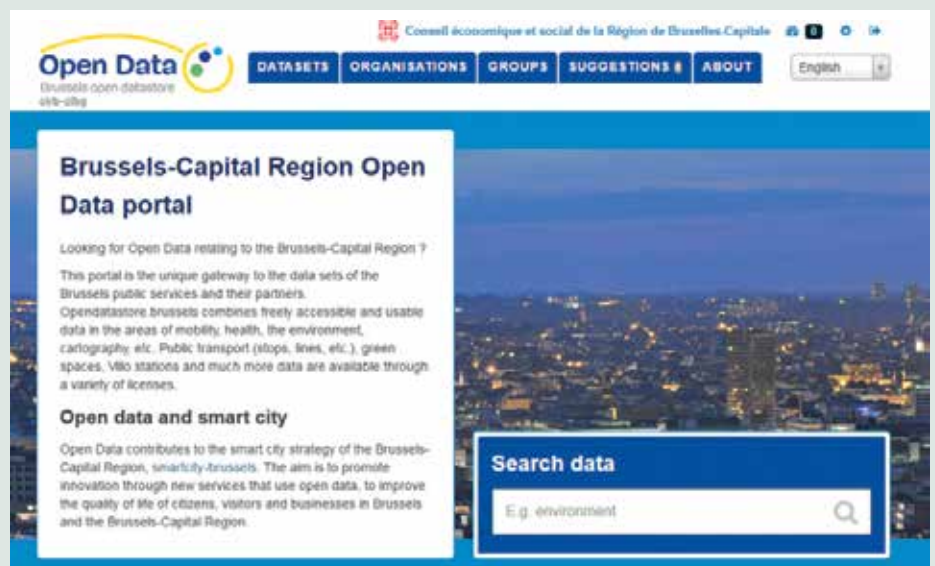
Céline Vanderborgh:

Het eerste gewestelijke initiatief bestond erin om een overleg in te stellen. In juni 2015 hebben we dus een groot evenement georganiseerd, waar we alle mogelijke actoren van de smart city in het Brussels Gewest hebben

verenigd. Deze werk- en reflectiedag heeft heel wat overheidsinstellingen, ondernemingen uit de informaticasector en andere grote actoren (telecommunicatie, banken, universiteiten, enz.) gemobiliseerd. Zo hebben we talloze ideeën en aanbevelingen gekregen, die mij als basis voor de ontwikkeling van een smart city-strategie voor het Brussels Gewest hebben gediend.

Als gevolg van dit overleg, had ons eerste project betrekking op de Open Data (open digitale gegevens). Sinds maart 2016 is het Brussels Gewest van start gegaan met zijn gewestelijk portaal **Opendatastore.brussels**⁽¹³⁾. Via dit platform kunnen internetgebruikers gegevens die gewestelijke besturen online hebben

⁽¹³⁾ Opendatastore.brussels verzamelt vrij toegankelijke en bruikbare gegevens in diverse formaten op het vlak van mobiliteit, gezondheid, leefmilieu, cartografie, openbaar vervoer (haltes, lijnen, enz.), openbare ruimten, stelplaatsen voor deelfietsen en nog vele andere.

startpagina van het platform opendata

geplaatst, raadplegen en opnieuw gebruiken. Tevens organiseren we hackatons en apps challenges⁽¹⁴⁾. Dit laat het ons toe om de gebruikers erbij te betrekken, wat uiterst belangrijk is.

Tot slot wil ik wijzen op de talrijke projecten die in het Brussels Gewest al bestaan en die we als smart city-project kunnen bestempelen, zoals de instelling van het gratis Wifi-netwerk Urbizone, de applicatie FixMyStreet of het platform voor de uitwisseling van videobeveiligingsbeelden.

ecosysteem weten te creëren en heeft begrepen hoe een dynamiek en interessante projecten op dit vlak moeten worden ontwikkeld. Ik hou ook van Lyon, waar veel rond mobiliteit en de Big Data wordt gewerkt. Tot slot waardeer ik Wenen, waar men zich meer op gezondheid, het sociale aspect en insluiting toespitst.

"De beste smart cities bevinden zich in Europa"

buigt over de KPI (Key Performance Indicators), die werden ontwikkeld om de smart cities te evalueren. Zo is het einddoel van de smart city, en dus van de eraan gekoppelde KPI, een verbetering van de luchtkwaliteit en niet het bestaan van een project waarbij computersensoren voor burgermetingen van de luchtkwaliteit worden ingesteld, wat eventueel een middel is om er te geraken. We moeten altijd eerst de problemen vaststellen en dan bekijken in welke mate de nieuwe technologieën deze kunnen beantwoorden.

Anderzijds zouden we willen dat de nieuwe technologieën een groeifactor zijn en dat ze de economische structuur kunnen ontwikkelen. Op het vlak van onderwijs zouden we graag hebben dat kinderen op school leren coderen, zodat ze zich deze nieuwe technologieën gemakkelijker eigen zouden kunnen maken.

"De smart city verbetert de werking van de stad en dus de levenskwaliteit van de burgers"

De Raad: Wat zijn de uitdagingen die Brussel moet aangaan om een smart city te worden? Wat zijn de zwakke en sterke punten van Brussel?

Céline Vanderborght:

Ik denk dat mobiliteit het zwakke punt van Brussel is. De nieuwe technologieën zouden bijvoorbeeld de instelling van een stadstol kunnen vereenvoudigen. Tevens zouden we een applicatie kunnen creëren die ons in real time over de opstopping van wegen zou informeren of die ons de vrije plaatsen in alle Brusselse openbare parkings zou aangeven. Er moeten ook heel wat projecten voor personen met beperkte mobiliteit, doven en slechthorenden worden ontwikkeld.

De Raad: Wat zijn de voordelen van een smart city voor de burgers?

Céline Vanderborght:

We blijven ons goed concentreren op de drie doelstellingen, meer bepaald een betere openbare dienstverlening naar de burger toe, een betere aanwending van de middelen en een kleinere impact op het leefmilieu. Maar de voordelen van de smart city zijn veelvoudig. We moeten altijd goed voor ogen houden dat de rode draad dienstverlening naar de burgers toe is, en niet het gebruik van nieuwe technologieën.

De smart city maakt gebruik van de nieuwe technologieën om de werking van de stad te vervolmaken, met als doel de levenskwaliteit van de burgers te verbeteren. Soms dient het technologische antwoord niet altijd op de beste wijze de doelstelling van duurzaamheid die men zich stelt. Dit is zeer duidelijk wanneer men zich

De Raad: Bestaan er in Europa of in de wereld steden die volledig als smart city operationeel zijn? Zo ja, welke?

Céline Vanderborght:

Er zijn twee steden die vanuit het niets een smart city hebben gecreëerd: de stad Masdar in Abu-Dhabi en Songdo in Zuid-Korea. Het gaat om twee nogal fantastische openlucht laboratoria, die krachttoren op het stedenbouwkundig vlak verrichten. Ze kunnen ons echter als voorbeeld dienen.

De beste smart cities bevinden zich in Europa. Europese steden werden immers vlugger met problemen van stadsconcentratie geconfronteerd. In België hou ik heel veel van de stad Gent. Deze heeft echt een interessant

⁽¹⁴⁾ Evenementen waar ontwikkelaars elkaar meerdere dagen ontmoeten om samen aan computerprogrammatie te doen, teneinde een prototype van een applicatie te ontwikkelen.

Op dezelfde wijze moet er op het vlak van onderwijs heel wat gebeuren. In Brussel is de bevolking ofwel over-geschoold, ofwel onder-geschoold. 70% van de werklozen hebben geen diploma van het middelbaar onderwijs. De smart city zal nieuwe beroepen met zich meebrengen en het is waar dat een data-analist wel over-geschoold moet zijn, maar dit is niet noodzakelijk zo voor een community manager die eerder over uitstekende sociale vaardigheden moet beschikken.

Tot slot is de sterkte van Brussel zijn indrukwekkende netwerk van startups en van kleine en grote ondernemingen in de ICT-sector (informatie- en communicatietechnologieën). Volgens het meest recente onderzoek van Roland Berger⁽¹⁵⁾ (2015) is de ICT-sector goed voor 7,6% van het BBP in Brussel (1,4% voor Wallonië en 2,6% voor Vlaanderen).

Ons tweede sterke punt is dat we bij het CIBG over vrij krachtige en essentiële instrumenten beschikken (Fidus. brussels⁽¹⁶⁾, IRISnet-netwerk⁽¹⁷⁾, Gewestelijk Data Center, gratis wifi, enz.). Deze elementen zijn pijlers die het ons in de toekomst zullen toelaten om nieuwe smart city-projecten in Brussel te ontwikkelen.

⁽¹⁵⁾ <http://trends.levif.be/economie/politique-economique/l-economie-numerique-pas-assez-developpee-en-wallonie/article-normal-449179.html>

⁽¹⁶⁾ Deze Gewestelijke Dienstenintegrator (GDI) staat in voor de inzameling en uitwisseling van elektronische gegevens die een wettelijke waarde hebben tussen besturen onderling, en maakt zo de administratieve last voor burgers en ondernemingen een stuk lichter.

⁽¹⁷⁾ Het IRISnet-netwerk dekt het hele Gewest met meer dan 300 km optische vezelbekabeling.

Interview met de heer Pieter Ballon

doceert communicatiewetenschappen aan de VUB en is directeur van het onderzoeksinstituut iMinds. Hij is de eerste smart city-ambassadeur van Brussel.

De Raad: de Brusselse staatssecretaris voor Digitalisering, Bianca Debaets, heeft u aangewezen als "eerste smart city-ambassadeur" tijdens het Brussels Smart City Event. Waaraan heeft u deze titel te danken?

Pieter Ballon:

ik ben zeer vereerd dat ik door het Brussels gewest ben aangesteld tot Brussels smart city ambassadeur 2016. Ik denk dat deze titel in eerste plaats bedoeld is als bekroning van het werk dat we de afgelopen tien jaar bij de Vrije Universiteit Brussel (VUB) verricht hebben. Zo hebben wij met name de eerste studies verwezenlijkt betreffende de introductie van het wifi-netwerk Urbizone⁽¹⁸⁾, wat destijds een experimenteel draadloos netwerk was dat de campus van de VUB en van de ULB bediende.

We werken reeds meer dan tien jaar aan smart city-projecten te Brussel. Na tal van pilootprojecten te hebben gelanceerd en mobiele toepassingen te hebben ontwikkeld, vonden we dat het hoog tijd was om de smart city uit te bouwen in de stad. Volgens mij is dat enkel mogelijk indien verschillende actoren hieraan meewerken: de stad zelf, de ondernemingen, de universiteiten en de burgers. Onze volgende

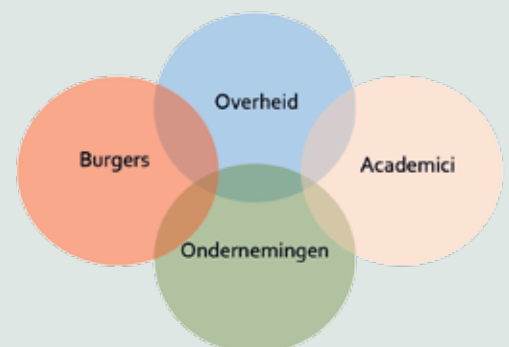
⁽¹⁸⁾ Urbizone is een gratis wifi-netwerk dat sommige zones van het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedient.

opdracht zal er dan ook in bestaan om deze verschillende groepen samen te brengen opdat de smart city-applicaties zich verder zouden kunnen ontwikkelen te Brussel.

De Raad: Wat zijn uw prioriteiten als smart city-ambassadeur?

Pieter Ballon:

ik wil eerst en vooral een benadering toepassen die al lang als de beste in het innovatielandschap wordt beschouwd: de "quadruple helix" (en niet meer de "triple helix"). Deze benadering roept op tot een samenwerking van overheid, ondernemingen, academici maar eveneens van de burger. Ook de burger moet namelijk worden betrokken bij de verwezenlijking van de slimme stad. Hij moet kunnen bijdragen tot het denkproces dat rond dit thema wordt gevoerd. Ik meen bovendien dat hierbij voorrang dient gegeven aan de vraagstukken inzake mobiliteit, veiligheid en levenskwaliteit.

Schema van de Quadruple Helix

Aan de VUB en bij iMinds ontwikkelen wij proeftuinprojecten die eveneens "living labs"⁽¹⁹⁾ worden genoemd. Deze laten ons toe om de verschillende actoren bij grootschalige experimenten te betrekken. Het betreft hier geen theoretische studies of tests in een laboratorium meer maar concrete projecten waarbij alle actoren betrokken zijn, en die ons toelaten om de impact van sommige smart city-diensten en toepassingen te meten. Deze "living labs" stellen ons in de mogelijkheid om na te gaan welke investeringen als eerste dienen te gebeuren.

Wij zijn reeds actief in Antwerpen, Gent en Brussel. Brussel biedt heel wat mogelijkheden maar wordt eveneens geplaagd door bepaalde problemen. Brussel is dan ook een belangrijk focuspunt voor ons.

"De burger moet worden betrokken bij de verwezenlijking van de slimme stad en moet kunnen bijdragen tot het denkproces rond dit thema"

De Raad: In uw meest recente werkstuk looft u de slimme stad, terwijl u terzelfder tijd waarschuwt voor de gevaren ervan. Wat zijn deze gevaren?

Pieter Ballon:

In mijn boek "Hoe technologie onze steden leefbaar houdt en slimmer maakt"⁽²⁰⁾ beschrijf ik de manier waarop technologie onze visie van de stad beïnvloedt, de mogelijke gevaren

en wat we kunnen ondernemen om horrorscenario's te vermijden.

Ik denk dat het belangrijk is dat we de smart city niet enkel als een "hype" of een utopisch verhaal zien. Als we de burger bij de uitbouw van deze slimme stad willen betrekken, welnu dan moeten we hen een eerlijk beeld geven van wat de utopie maar ook de dystopie van de smart city zou kunnen zijn.

Een smart city gaat niet alleen over de technologie, deze vereist een politiek en democratisch debat over de manier waarop we de stad zo goed mogelijk kunnen inrichten voor een optimaal samenleven van de burgers. Ik denk dan ook dat het belangrijk is om op de mogelijke schaduwzijden van de smart city te wijzen.

De eerbied voor het privéleven vormt een van deze schaduwzijden. Smart cities verzamelen informatie over heel veel dingen die in de stad gebeuren teneinde de werking ervan te verbeteren. We moeten zeer zorgvuldig met deze informatie omgaan opdat deze niet in de verkeerde handen zou terechtkomen of enkel bij een of sommige actoren zou worden gecentraliseerd. Aantasting van de privacy vormt dus wel degelijk een mogelijke schaduwzijde.

We weten allen dat de smart city-diensten en platformen zich niet zullen beperken tot de overheid. We moeten er dan ook over waken dat onze mobiliteit, onze veiligheid, onze leefbaarheid niet afhankelijk wordt van platformen en diensten waarop we eigenlijk geen vat hebben.

De derde schaduwzijde is het feit dat de slimme stad heel veel organisatie vergt. Als men én de overheid, én de bedrijven, én de onderzoekers én de burgers samen rond de tafel wil brengen, dan moet men heel goed kunnen organiseren.

Dat kan ingewikkeld blijken want de bevoegdheden – vooral te Brussel – zijn zeer gefragmenteerd.

Deze schaduwzijden moeten al onze aandacht weerhouden en we moeten ons – nu reeds – hiertegen wapenen.

"Eerbied voor privacy is een van de schaduwzijden van de smart city"

De Raad: Hoe ziet u de stad van de toekomst? Wat zou volgens u binnen 10 jaar het ideale scenario zijn?

Pieter Ballon:

In een ideaal scenario denk ik dat je op een aantal probleemgebieden, die er vandaag zijn, zoals mobiliteit, veiligheid, netheid van de stad, of nog, geluidsoverlast, duidelijke vooruitgang hebt geboekt.

Een doeltreffende slimme stad moet de concrete effecten van het gebruik van nieuwe technologieën, van het internet of Things, van slimme camera's en van big data in de praktijk kunnen brengen.

Als we erin slagen om het fileprobleem aanzienlijk terug te dringen, om de burgers ertoe aan te zetten om het openbaar vervoer te gebruiken en om de openbare ruimte, die vandaag heel sterk door de auto wordt gemonopoliseerd, gedeeltelijk vrij te geven ten behoeve van de voetganger, fietser en personen die de stad bezoeken, welnu dan zullen we in ons opzet geslaagd zijn.

Het is essentieel dat elke stad haar eigen doelstellingen en prioriteiten bepaalt om tot een smart city uit te groeien.

⁽¹⁹⁾ Een living lab is een methode waarbij burgers, inwoners, gebruikers als de sleutelactoren van de onderzoeks- en innovatieprojecten worden beschouwd.

⁽²⁰⁾ Ballon, Pieter (2016). Hoe technologie onze steden leefbaar houdt en slimmer maakt. LannooCampus, 224.

Interview met Mevrouw Nathalie Crutzen

Nathalie Crutzen leidt het Smart City Institute (SCI), een instituut waarvan de ambities verder reiken dan de Luikse grenzen. Wij hadden een ontmoeting met haar.

De Raad: Kunt u zich even voorstellen?

Nathalie Crutzen:

Ik ben hoogleraar strategie en duurzame ontwikkeling aan HEC Liège, de faculteit van de Universiteit van Luik gespecialiseerd in management en beheer. Tevens ben ik directrice van het Smart City Institute (SCI), dat binnen de universiteit is gevestigd.

Dit instituut bestaat uit zes personen, waarvan twee onderzoekers, twee projectgelastigden, één operationele directrice en één coördinatrice en communicatiemanager.

De Raad: Wanneer werd het Smart City Institute opgericht?

Nathalie Crutzen:

Het Smart City Institute werd in januari 2015 opgericht, in het verlengde van de activiteiten die de "Chaire Accenture en Stratégie Durable" sinds 2010 verricht. Het gaat om een universitair onderzoeksinstituut dat zich toespitst op de problematiek van de duurzame en slimme steden, en waarvan het bijzondere is dat het in een managementschool is verankerd.

Het instituut tracht het fenomeen van de smart cities vanuit de invalshoek van management en economie te benaderen (strategie, business models, financiering, marketing, enz.) en niet alleen vanuit een technologisch of stedenbouwkundig oogpunt.

De echte uitdaging om de steden van morgen om te vormen, is immers niet alleen technologisch of technisch, maar is ook economisch en menselijk.

Wij zijn dus geïnteresseerd in de economische en de beheersaspecten van het concept van smart city. Wat zijn de respectievelijke rollen van de privébedrijven en van de beleidsmakers? Hoe kunnen de activiteiten van multinationals en deze van plaatselijke actoren worden geïntegreerd? Hoe kan men dergelijke initiatieven financieren?, enz.

De Raad: Wat zijn de opdrachten van het Instituut?

Nathalie Crutzen:

Het Smart City Institute heeft vier opdrachten : onderzoek, onderwijs, ondernemerschap en sensibilisering.

Bij het Instituut werken twee onderzoekers, waaronder een doctorandus en een post-doctorandus, op voltijdse basis aan het bestuur van smart cities.

Sinds 4 jaar wordt ook aan de studenten van Master 2 een verplichte cursus aangeboden die aan dit thema is gewijd (ongeveer 320 studenten/jaar). We werken rond internationale cases en beschikken over een internationaal netwerk van contacten in Australië, Noord-Amerika, Azië, Duitsland, enz. Ons doel bestaat er echt in om het internationale referentie- en kenniscentrum op het vlak van het beheer van smart cities te zijn.

Naast zijn opdrachten op het vlak van onderzoek en onderwijs, heeft het Smart City Institute ook het ondernemerschap als oogmerk. Hiertoe beschikken we over een incubator: het City Venture Lab. Studenten en jonggediplomeerden kunnen er, indien zij dit wensen,

hun startup-project neerleggen, dat tot de ontwikkeling van een smart city bijdraagt. In de incubator zitten momenteel meer dan 20 startups.

Tot slot hebben we ook een taak op het vlak van sensibilisering. We nemen deel aan heel wat conferenties, werkgroepen, enz.

De Raad: Het Smart City Institute berust op een origineel partnerschap. Kunt u ons hierover meer vertellen?

Nathalie Crutzen:

Wij hebben inderdaad zowel openbare als private partners. Drie privébedrijven bezorgen ons vaardigheden en middelen: Accenture, de strategische stichtingspartner, Belfius en Proximus.

Ook de Stad Luik levert zijn steun aan het instituut door zijn grootste uitdagingen met ons te delen en door zijn grondgebied voor experimenten en zoveel mogelijk gegevens ter beschikking te stellen. Tot slot maken ook deskundigen inzake ontwikkeling van "slimme steden" (op het vlak van technologie, vastgoed, infrastructuren, financiële diensten, energie, projectbeheer, enz.) deel uit van dit instituut.

"Het fenomeen van de smart city maakt wel degelijk zijn opgang in de Belgische steden"

De Raad: U heeft een kwalitatieve analyse van 11 Smart City-projecten in België⁽²¹⁾ verricht. Wat zijn de belangrijkste resultaten van dit verslag ?

Nathalie Crutzen:

Ons onderzoeksinstituut toont belangstelling voor smart city-projecten op het internationaal én Belgisch vlak. We hebben dus elf projecten (één initiatief per provincie plus Brussel) aan een analyse onderworpen om een soort van kwalitatieve barometer van de smart city-initiatieven in België op te maken.

Uit onze waarnemingen blijkt dat het smart city-fenomeen wel degelijk zijn opgang maakt in de Belgische steden. Vlaanderen staat hierbij echter een stuk verder dan Wallonië. De kritieke oppervlakte van België volstaat evenmin om in elke stad projecten te voeren, en sommige projecten zouden daarom misschien op het gewestelijk of federaal vlak moeten worden uitgebouwd.

Een andere waarneming is dat de politiek een uiterst belangrijke baanbrekende rol in de geanalyseerde projecten heeft. Welnu, de smart city-projecten zouden door verschillende soorten actoren moeten worden gedragen (de lokale, gewestelijke en zelfs federale, regeringen - maar ook de burgers en de bedrijven). Het is aan de overheden om de noodzakelijke voorwaarden (meer bepaald de visie) in te stellen om de dynamiek van de smart cities te ondersteunen.

Tot slot lijken de 11 initiatieven het begrip burgerparticipatie in te sluiten, ook al blijft deze nog passief en weinig actief. Er is een proces van co-creatie en betrokkenheid van burgers en gebruikers van de stad nodig om een efficiëntie tenuitvoerlegging van de smart city-projecten te verzekeren.

De Raad: Wat zijn uw projecten voor de toekomst?

Nathalie Crutzen:

Wij willen ons verder blijven ontwikkelen en willen een goede gewestelijke verankering, waarbij we ons nationaal en internationaal perspectief op het vlak van onderzoek, publicatie en sensibilisering blijven bewaren. Onze ambitie bestaat erin om uit te groeien tot een internationaal erkend instituut op het vlak van het bestuur van smart cities.

De Raad: Waarom is het onontbeerlijk om een smart city te worden ?

Nathalie Crutzen:

Een smart city worden, is zijn stad omvormen om deze duurzaam te maken, door gebruik te maken van de nieuwe technologieën waarover de burgers beschikken, om zo deze overgang te vereenvoudigen. Met dit voor ogen moet gelijk welke stad die zich een minimale strategische visie aanmeet, dit doen. Zo niet loopt hij het gevaar om te worden voorbijgestoken door andere steden die meer bedrijven, burgers en inwoners zullen aantrekken. Volgens mij moeten alle steden, van gelijk welke omvang, erover nadenken hoe ze een smart city kunnen worden.

"Onze ambitie bestaat erin om uit te groeien tot een internationaal erkend instituut op het vlak van het bestuur van smart cities"

⁽²¹⁾ Wetenschappelijke studie uitgevoerd door : Jonathan Desdemoustier, Onderzoeker-Doctorandus, Smart City Institute, HEC-ULg, en Nathalie Crutzen, PhD, Docente en Directrice, Smart City Institute, HEC-ULg. Het volledige verslag kan worden geraadpleegd op de website : www.smartcityinstitute.be

Kritische analyse

van Mijnheer Pierre-Paul Maeter

De "intelligente" stad of de stad van de intelligentie?

Niets ontsnapt ooit aan de "intelligente" stad

Uit de definitie van UIT, die elders in dit dossier wordt vermeld, blijkt dat de "intelligente" stad van heel wat ambitie getuigt. Haar roeping omvat alle aspecten van het stadsleven: het welzijn van de burgers, hun participatie, de openbare diensten, de economie, en haar competitiviteit in het bijzonder.

Deze honger van de stedelijke digitale "intelligentie" heeft immers het leefmilieu, het energiebeheer, de mobiliteit, de economie, huisvesting, de ontwikkeling van het menselijk kapitaal, cultuur, onderwijs, gezondheid en – vanzelfsprekend – de veiligheid in het vizier.

Deze stad, die "open, duurzaam, digitaal en participatief" wil zijn, biedt zelfs haar technologische beheercapaciteiten aan om het welzijn van de komende generaties te verzekeren.

En dat is niet alles... De "intelligente" stad is *vernieuwend* en getuigt natuurlijk van flexibiliteit, om het al geen *soepelheid* te noemen. Dat betekent dat zij belooft om zich *in reële tijd* aan te passen (de digitale tijd) aan de nieuwe problemen die worden opgespoord door haar machines en verwerkt door haar algoritmes, teneinde de gepaste oplossingen aan te reiken.

Wat wil het volk?

Mysterium, tremendum et fascinans

Deze totaliserende technologische visie van het beheer van de stad heeft iets van mystiek, religie. Deze "panacee" inzake technisch beheer verenigt de kenmerken die de theoloog Rudolf Otto⁽¹⁾ toeschrijft aan het goddelijke:

- mysterieus, want de machines, receptoren en algoritmes zijn stuk voor stuk "onbekenden" voor het merendeel van de burgers;
- huiveringwekkend omwille van het steeds groeiend actievermogen van de machine (binnenkort kwantumvermogen);
- fascinerend omwille van de intelligentie die men aan de machine toeschrijft, die steeds menselijker wordt, zelflerend en zich onafgebroken aanpast aan de digitale snelheid en daarom *nooit op een fout wordt betrapt*.

Hierdoor is de "intelligente" stad – net als een godheid – zowel *extern*, als *macht*, als *intern* aan de mens, als *fetisj*.

De op elkaar aangesloten objecten, de essentiële instrumenten van de digitale beleidsvoering, verwijzen bovendien naar zeer oude menselijke praktijken van *verbinding*. De mens communiceerde met de goden, met de doden, met de geesten... door middel van over het algemeen antropomorfe en heilige objecten die van het profane *gescheiden* waren.

Want bij de "primitieven", net zoals bij ons de "moderneren", gaat de verbinding het kader van het met elkaar in contact brengen te buiten, om tot een instrument van *voorspelling* en *oriëntatie* van het gedrag van de levenden te worden. Zo is de digitale verbinding van objecten vandaag tot een instrument van *beleidsvoering* geworden.

Totaliserend en gebaseerd op een *ideale* inzameling van alle gegevens van het reële, kan de beleidsvoering van de digitale stad, op compulsieve wijze innoverend en bijgevolg intelligent, het bijgevolg in de ogen van sommigen zonder deze hinderlijke politici, parlementen, vakbonden en reglementeringen stellen om het goede te doen voor de burger, in rechtstreekse communicatie met deze laatste.

Met andere woorden, de intelligente stad geleid door technische expertise (in werkelijkheid technocratisch want beleidsvoerend) zou zich kunnen *ontdoen* van het "profane", lees van de sociaalpolitieke systemen die voor zo veel fouten "verantwoordelijk" zijn.

Tot hier wat betreft al het mooie en de ideologie...

De "intelligente" stad in wiens voordeel?

Zoals Evgeny Morozov⁽²⁾, leraan herinnert, verbergt de prachtige digitale *storytelling* het onderling verband tussen de digitale economie en het gefinancierd kapitaal.

Immers, de uitdaging voor de ondernemingen van de digitale economie bestaat er niet in, onze steden "intelligent"⁽³⁾, te maken, maar wel om *waardeobjecten te bepalen en de waarde ervan te verwerven*⁽⁴⁾. Alle steden "intelligent" maken in het huidige stadium van de gemondialiseerde financialisering komt over als een van de beste middelen om waarde te creëren. Om zich hiervan te overtuigen, volstaat het om het buitensporig financieel krediet te ontleden dat platformen van de stedelijke economie, of deeleconomie, op de beurzen genieten.

⁽¹⁾ Evgeny Morozov, *Le mirage numérique, Pour une politique du Big Data*, Les Prairies ordinaires, Paris, 2015.

⁽²⁾ Ondanks hun neiging om aan zichzelf een imago van weldoener te geven.

⁽³⁾ De stad is vanzelfsprekend een ideaal speelterrein voor al wie nieuwe waardeobjecten wil bepalen en zich wil verrijken door de waarde te verwerven. Zo beschrijft E. Morozov in op. cit., p. 27, een toepassing die gelukkigen, die erin zijn geslaagd om een parkeerplaats te vinden, toelaat om deze parkeerplaats openbaar te verkopen en af te staan aan de meestbiedende. Of hoe het feit, dat men een parkeerplaats vindt, tot een verhandelbare waarde wordt... en hoe deze commercialisering zich van de openbare ruimte meester maakt.

⁽⁴⁾ Wikipedia heeft me eens te meer in de mogelijkheid gesteld om makkelijk een essentiële referentie naar oude publicaties te vinden.

Onder deze waarde-objecten zijn het vooral de gegevens die het voorwerp van de hebzucht uitmaken inzake inzameling en verwerking voor commerciële doeleinden. Daarbij komt dat innovatie op zich reeds oogverblindend naar de receptoren lonkt.

Deze strijd voor waardeverwerving, die met name wordt geïllustreerd door het opkopen van *innoverende* startups, vergroot de oligarchische concentratie, waarvan de vier groten (GAFA⁽⁵⁾) de emblematische avant-garde vormen. De competitie inzake waardeverwerving en de wedloop op het gebied van innovatie sporen zich wederzijds aan en irrigeren de permanente digitale revolutie.

Indien het beleid niet van koers wijzigt en indien de burgers de zaken op hun beloop laten in het voordeel van de huidige digitale macht, dan zal het beheer van onze steden in alle *intelligentie* worden gewonnen met en door de eigenaars van de machines, de algoritmes en de kennis die hiermee gepaard gaat. De overheid zonder middelen zal receptief zijn voor "partnershipscontracten" tussen de publieke en privésector die in het voordeel van deze laatste zijn opgesteld.

Hoe kan men vooruitlopen op een andere toekomst wanneer het beleid van besparingen de middelen van de publieke actie ondermijnt, terwijl het rendement op investeringen de digitale oligarchie alleen maar sterker maakt? Temeer daar de zwakheid van de herverdeling van de rijkdommen de publieke afhankelijkheid van de privésector verhoogt, dit terwijl de mensheid nog nooit over zo'n technisch actievermogen heeft beschikt.

Tot hier wat betreft de realiteit, zoals altijd een stuk schandelijker dan de storytelling laat doorschijnen...

De algoritmische beleidsvoering⁽⁶⁾

Zoals de uitdrukking laat vermoeden, gaat het erom, het menselijk gedrag te beïnvloeden door rekenreeksen.

Receptoren registreren op permanente basis een maximumaantal sporen

van het leven van individuen (verkeer, gezondheidsparameters, voedingsgewoonten, huisvesting...). In feite is elk spoor van activiteit – of reflex – die de intelligente stad wil beheren goed om in te zamelen en om in berekenbare gegevens uit te drukken. Deze gegevens worden verwerkt en automatisch en in reële tijd gekruist door middel van algoritmes (de rekenreeksen) en worden aangewend voor de *profilering* van de levensfasen van individuen en/of de stedelijke realiteit. Deze profilering wordt onafgebroken aangepast door de permanente inzameling van gegevens en de aanpassing van het leerproces met terugkoppelingsschakels. Het machine-systeem kan bijgevolg *niet in de fout worden gesteld*, ook al "produceert" het slechts een schaduwbeeld van de werkelijkheid.

De ondernemingen, die eigenaar zijn van de collaboratieve platformen, kunnen hun aanwezigheid zeer goed "kopen" door de gegevens in te zamelen en hun diensten aan de overheid aan te bieden, in ruil voor hun inschikkelijkheid wat betreft de voorwaarden om hun zaken te mogen doen, bijvoorbeeld inzake fiscaliteit of arbeidsvoorwaarden voor de personen die zij tewerkstellen.

En deze, die te goeder naam *en faam bekendstaan*, moeten hun diensten enkel te gelde maken.

Deze diensten gaan van de terbeschikkingstelling van de *big data* tot aan het voorstellen van oplossingen op basis van een problematisering van de profileringen waarvan de berekeningsrecepten in het bezit blijven van de receptoren en onbekend blijven voor de overheid.

Zoals aangegeven door Thomas Berns en Antoinette Rouvroy zal de massale inzameling - zonder onderscheid - van de bruto, gedecontextualiseerde gegevens, die rechtstreeks uit de realiteit worden geplukt, aan de resultaten van de berekeningen een zeer sterke objectiviteit verschaffen. Deze komen over als zijnde *evidence based*. Deze oplossingen lijden niet onder een invraagstelling en zijn blijkbaar onbetwistbaar, terwijl deze zijn gebaseerd op een profilering van het reële, op een algoritmisch imago van de realiteit.

Gesterkt door zijn bekendheid van objectiviteit leidt de algoritmische beleids-

voering, die is gebaseerd op cijfers, tot een uitsluiting van het democratisch, politiek debat. Immers, deze suggereert dat de vraag "wat te doen?" nutteloos is en concentreert zich op de vraag "hoe kan men zich aanpassen?". Hoe kan men de openbare beleidsvoering aanpassen om uit te voeren wat de cijfers voorstellen te doen? De publieke overheid beperkt hiermee op slag haar conceptuele kennis om oplossingen uit te werken, de kennis die aan de democratische kritiek is onderworpen en die aan de basis ligt van de objectiviteit ervan.

Behalve deze verarming en zelfs uitsluiting van het democratisch debat zijn het vooral de ontvangst en verwerking van de realiteit die *ondersteboven worden gehaald*. Immers, de inzameling van gegevens gecombineerd met de groeiende verbinding tussen de objecten, fotografeert in de eerste plaats het *individuele* gedrag en proberen vervolgens om dit gedrag te beïnvloeden.

Zo staan de analyse van de economische en sociale oorzaken van individueel gedrag, de analyse van collectieve contexten en de studie van institutionele oplossingen hun plaats af aan de verwerking van de gegevens afkomstig uit individueel gedrag en de *aansporing* tot het goede individuele gedrag⁽⁷⁾ dat is afgeleid uit de *berekening van de gemiddelde norm*. Maatschappelijke problemen, zoals obesitas, zijn bijgevolg niet meer de illustratie van problemen inzake sociale ongelijkheid, armoede of controle van de voedingsindustrie: deze worden toegeschreven aan de individuele verantwoordelijkheid om de tot zich genomen voeding te controleren. Uw verbonden objecten zullen u er bovendien toe aanzetten om de goede keuzes te maken⁽⁸⁾.

Zal u morgen de dekking door de sociale zekerheid kunnen worden geweigerd wegens "slecht gedrag"? Of zou de mogelijkheid tot transgressie eveneens te gelde kunnen worden gemaakt? U zou afwijkingen kunnen kopen door uw verzekeraars te betalen...

⁽⁷⁾ E. Morozov citeert Giorgio Agamben: "de traditionele hiërarchische verhouding tussen oorzaken en gevolgen heeft zich omgekeerd, zodat de regeringen – in plaats van de oorzaken te beheren, wat een moeilijke en dure zaak is – enkel nog de gevolgen willen beheren." (op. cit., p. 118.) (VERTALING).

⁽⁸⁾ Cf. E. Morozov, op. cit., p. 119 e.v.

⁽⁵⁾ Google, Apple, Facebook, Amazon.

⁽⁶⁾ Cf. Thomas Berns en Antoinette Rouvroy, Gouvernamentalité algorithmique et perspectives d'émancipation, in Réseaux, 2013/1 p. 163-196, La Découverte, Parijs.

In haar *ingrijpende* technicistische versies prefigureert de intelligente stad een zelfvoorzienend technologisch model dat de burgers bewaakt en hun leefomgevingen beheert, met hun kosteloze participatie, door de inzameling van de sporen achtergelaten op hun lichaam, in hun verplaatsingen, tijdens hun navigaties, tijdens de uitvoering van hun werk... met de mogelijkheid om dit alles in handelswaarde om te zetten en tegelijkertijd in normen die de rechtsregels opslokken, dit wil zeggen, in politieke macht.

Tot hier wat betreft de gevaren...

De teugels overnemen

Kan een stad intelligent zijn? Neen! De burgers van de stad kunnen hun intelligentie daarentegen verhogen, dat wil zeggen, hun vermogen verbeteren om de problemen van hun stad te begrijpen, en deze op individuele en collectieve basis te analyseren; hun vermogen stimuleren om over de oplossingen te dromen en deze aan collectieve kritiek te onderwerpen en, tenslotte, hun capaciteit verhogen om gemeenschappelijke projecten te voeren teneinde het resultaat te bereiken waarover is overlegd.

Het kenmerk van de mens bestaat erin, gemeenschappelijke projecten te voeren, dat wil zeggen, de levensvooruitzichten uitwerken. Hiertoe moet het democratisch debat zich mengen in de techniek van deskundigen en het beleid moet de teugels van de economie overnemen.

In deze omstandigheden moeten de burgers zich de digitale technologie toeëigenen, ook deze van de algoritmische beleidsvoering, om aan hun noden te voldoen, om hun intelligentie te verhogen bij het networkingsproces van de kennis, het democratisch debat, de politiek... Een overname van de teugels die net zo sterk is als de wens van de burger om zijn actievermogen te verhogen.

Het gaat er niet om, te vertrouwen op de computationele innovatie van de GAFA-economieën. De instrumenten van de automatisering moeten ten dienste worden gesteld van het debat over de stad dat we wensen te lanceren, en over de ontwikkeling ervan.

Men moet vermijden dat de stad een *commodity* wordt voor zij die in het bezit zijn van de receptoren en algoritmes. De technologische instrumenten moeten ten dienste worden gesteld van een democratische visie van de *community* die wordt gedragen door een gemeenschappelijk project van sociale de-fragmentatie van de stad. Welk gebruik willen we van de stad maken? Hoe dit resultaat bereiken? In functie van het antwoord op deze vragen, welke gegevens willen we verzamelen? Door wie? Voor welk gebruik? Waarvoor? Het voeren van dit project vereist geen terugtrekking van de Staat maar een herbevestiging en heroriëntering van de rol van de Staat.

Zo kunnen we het gebrek aan massale investeringen vanwege de overheid, en meer bepaald op het Europese niveau, wat betreft het ontwerp en de productie van de digitale instrumenten van de automatische samenleving enkel betreuren. Bij gebrek aan zo'n beleid, aan zo'n beheersing van de strategische segmenten die zo'n samenleving opbouwen, dreigen onze regio's de gebruikers ervan te worden die afhankelijk zijn van de producenten. Dit gebrek aan een strategische controle kan de gevaren van de algoritmische beleidsvoering dan ook enkel versterken.

Daarbij komt dat sommige producenten van de digitale technologie een strategie van compulsieve, innovatie-fetisjistische omwenteling toepassen die de sociale systemen vernietigt, die staat voor hypercontrole en hyperconsumisme en het entropisch dynamisme van het Anthropoceen⁽⁹⁾ verergert.

Gelet op deze strategie moet de Staat de rechtsstaat versterken. Dit is immers het democratisch institutioneel instrument voor de definitie en het opleggen van de *grenzen*. Deze blijken meer dan ooit onontbeerlijk in de strijd tegen de pathologische hinder die vele vormen aanneemt en talrijke domeinen van de gemonialiseerde samenlevingen aan-

tast: productiewijzen, polluenten, bescherming van de dieren- en plantensoorten, kansarmoede, sociale relaties, en ga zo maar door.

In een stad zoals Brussel dragen daar-entegen honderden burgerinitiatieven concrete, originele, creatieve maar partiele oplossingen aan voor het vraagstuk van het gewenste stadsproject. Deze initiatieven geven uiting aan de wens van de burger om de individuele en collectieve actiekracht te verhogen door voorrang te geven aan de activiteiten die ecologische en sociale baten opleveren.

De rol van de overheid bestaat erin, aan deze wens te voldoen, de instrumenten te verstrekken voor het democratisch debat en voor de realisatie van de collectieve projecten, evenals voor de systematisering van de oplossingen die bijdragen tot de vooruitgang van de stad en de institutionalisering ervan. Behoren tot de instrumenten voor deze vooruitgang:

- de communicatie-alternatieven voor de vallen van de netwerken van de GAFA-economieën;
- de netvormige indeling van het grondgebied van de stad;
- het vrije verkeer van de kennis, van de uitwisseling ervan en van de bijdragen tot de uitbreiding ervan;
- de bijdrage van de technologieën van de automatische samenleving tot overlegde projecten voor de stad;
- de opening van de 'zwarte dozen' van de computationele machines en de uitroeiing van het digitaal analfabetisme door middel van het onderwijs.

Tenslotte dient gezegd dat het debat over de gemeenschappelijke stadsprojecten, hun verwezenlijking en de uitbreiding van de burgerinitiatieven naar mijn mening de democratisch gecontroleerde *delegatie*⁽¹⁰⁾ aan de machine van de productie van beleidsmiddelen moeten sturen, met inbegrip van deze van algoritmische aard.

Daarom, wat wil het volk: de "intelligente" stad of de stad van de intelligentie?

Pierre-Paul Maeter

⁽⁹⁾ Zie Bernard Stiegler, *Dans la disruption comment ne pas devenir fou*, Les Liens qui Libèrent, Parijs 2016. Anthropoceen: tijdperk waarin de menselijke activiteit gebaseerd op de technologie net zo machtig als geofysieke krachten wordt. De datering van het begin van het Anthropoceen (grote ontdekkingen?, industriële revolutie?) blijft een onderwerp van controverse.

⁽¹⁰⁾ Opzettelijk pleonasme, want zonder controle kan er van delegatie geen sprake zijn.

Focus

Symposium over de synergiën tussen de economische wereld en de wereld van het onderwijs en de vorming

Het onderwijs en het alternerend leren als oplossing in de strijd tegen jeugdwerkloosheid ? Het is in elk geval de mening die heel wat actoren delen, waaronder Koning Filip die op 25 mei 2016 een symposium over de synergiën tussen de economische wereld enerzijds en de wereld van het onderwijs en de vorming anderzijds heeft georganiseerd. Ongeveer 400 personen, waaronder heel wat jongeren die in één van de richtingen van het alternerend leren zijn ingeschreven, werden aldus uitgenodigd om niet alleen over het alternerend leren in België te debatteren, maar ook om voor een noodzakelijke toenadering tussen de actoren van het alternerend leren te zorgen, teneinde dit zowel kwalitatief als kwantitatief te ontwikkelen, door goede praktijken uit te wisselen, synergiën tussen deze actoren tot stand te brengen, enz.

De combinatie van theoretische leertijd en vorming leidt tot zeer positieve resultaten op het vlak van beroepsinschakeling van jongeren. Daarvan getuigen de bemoedigende percentages inzake overgang naar duurzaam werk voor leerjongeren die uit het alternerend leren komen. Het alternerend leren heeft echter

te lijden van een negatief imago, dat regelmatig wordt gekoppeld aan "degradatie" van leerlingen naar een minder prestigieuze richting, wat niet het geval zou mogen zijn ! Dit is de reden waarom de algemene beleidsverklaringen van de verschillende deelstaten van het land van de hervorming ervan een prioritaire doelstelling maken.

Omdat hij zich ook zorgen maakt om de toekomst van de Belgische jeugd en overtuigd is van het hefboomeffect dat het alternerend leren in termen van inschakeling in de arbeidsmarkt kan hebben, heeft Koning Filip verschillende evenementen ter zake georganiseerd en eraan deelgenomen, waaronder een studiereis naar Duitsland om er hun duaal stelsel (« duale Ausbildung ») diepgaander te gaan ontdekken. Hij was daarbij vergezeld van 34 personen, met inbegrip van de bevoegde Ministers. De beweegreden voor een dergelijke reis is de volgende : zijn de resultaten die op het vlak jeugdwerkloosheid worden behaald, en die iets beter zijn dan het Europese gemiddelde, niet minstens gedeeltelijk aan het stelsel van duale vorming te danken ? Meer dan 15 % van de Duitse jongeren van minder dan 25 jaar volgen het alternerend (of duaal) leren, tegenover bijvoorbeeld slechts 5,7 % van de Waalse jongeren. Gelijktijdig bedraagt de werkloosheidsgraad in deze bevolkingscategorie 6 tot 7 % in Duitsland, tegenover meer dan 23 % in België. De Duitstalige Gemeenschap vormt een uitzondering in het Belgische landschap, gezien haar voorziening voor alternerend leren op het Duitse systeem is gebaseerd. De jongerenwerkloosheid ligt er trouwens lager dan in Brussel, Vlaanderen of Wallonië.

Iets meer dan een jaar later werd een namiddag gewijd aan uiteenzettingen en besprekingen over het alternerend leren in het kader van een symposium over de synergiën tussen de werelden van economie, onderwijs en vorming. Overheden en actoren van het alternerend leren, waaronder verschillende jongeren die het alternerend leren volgen - hetzij ongeveer 400 personen - werden verenigd om te debatteren over oplossingen die moeten worden gehanteerd om van het alternerend leren een richting bij uitstek te maken, om positieve en negatieve ervaringen te delen, en vooral om voor een toenadering en contacten te zorgen tussen actoren die elkaar maar af en toe ontmoeten.

Na de inleidende toespraken van de Koning, de federale Minister van Tewerkstelling Kris Peeters en de Minister van Tewerkstelling van de Duitstalige Gemeenschap Rainer Schmeltzer, werden de deelnemers verzocht om zich naar vier thematische workshops te begeven, om er te debatteren over het alternerend leren tegen de achtergrond van (1) de jongeren, (2) de ondernemingen, (3) de actoren van het onderwijs en (4) de kwaliteit van het kwalificerend onderwijs en van de opleiding.

De voornaamste besluiten van deze thematische workshops kunnen als volgt worden samengevat:

- Het alternerend leren opwaarderen, dat imago van degradatierichting dat het wordt toebedeeld doorbreken, er een optie van maken waarvoor de jongere kiest en geen gevolg van meerdere mislukkingen in het algemeen onderwijs. Dit zou kunnen gebeuren aan de hand van promotiecampagnes voor het alternerend leren, door bepaalde richtingen enkel voor het alternerend leren voor te behouden, enz.;
- De vereenvoudiging van de voorzieningen versterken om ze leesbaarder te maken voor zowel de ondernemingen, als voor de jongeren. Acties in die zin werden al ondernomen aan de hand van de recente decreten van de FWB (houdende instemming met het kader-samenwerkingsakkoord betreffende het alternerend leren, dat op 24 oktober 2008 tussen de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie werd gesloten) en van de Vlaamse Gemeenschap (Duaal leren);
- Een duidelijke en efficiënte communicatie naar ondernemingen en jongeren toe instellen, bijvoorbeeld door pedagogische instrumenten te installeren. Dit vereist meer bepaald een betere coördinatie tussen de opleidingsoperators en de onderwijsactoren;
- Voorzien om bruggen tussen de wereld van het onderwijs en deze van het alternerend leren te bouwen;
- Ervoor zorgen dat de getuigschriften die de jongere na afloop van het alternerend leren verkrijgt, op dezelfde wijze als de diploma's van het algemeen onderwijs worden erkend;
- De vorming van leraren ontwikkelen, meer bepaald hun kennis van de bedrijfswereld, wat een sterke band tussen de scholen/centra voor alternerend leren en de ondernemingen vereist;
- Nadenken over een ondersteuning van het voogdijchap, een noodzakelijke voorwaarde voor het goede verloop van het luik "praktijkopleiding in de onderneming".

De bevoegde Ministers hebben van de afsluitende zitting, die op de thematische workshops volgde, gebruik gemaakt om te herinneren aan de initiatieven die binnen de Gewesten en de Gemeenschappen werden genomen of momenteel worden aangenomen ten behoeve van de ontwikkeling van het alternerend leren, waaronder meer bepaald het decreet "dual leren" dat de Vlaamse Gemeenschap heeft aangenomen en dat het landschap van het alternerend leren in Vlaanderen zal hertekenen, de creatie van het OFFA en van de gezamenlijke overeenkomst voor opleiding en onderwijs in de FWB enz. De Europese Commissaris voor Tewerkstelling, Marianne Thyssen, heeft van haar kant aangedrongen op de acties die ter zake op het Europese niveau werden ingesteld.

Ook voor de Brusselse sociale partners is er een rol weggelegd in de ontwikkeling van het alternerend leren, meer bepaald in het kader van de Strategie 2025 en meer in het bijzonder van de operationele Task Force Werk-Opleiding-Onderwijs-Ondernemen. Binnen deze Task Force werden er verschillende werkgroepen gecreëerd. Eén ervan, waaraan de sociale partners deelnemen, is volledig aan de ontwikkeling van het alternerend leren in het Brussels Gewest gewijd (hierna WG "alternerend leren"). De WG heeft een aantal voorstellen geformuleerd: op het vlak van ontwikkeling van het aanbod van het alternerend leren van de efp en van de SFPME, is de beoogde doelstelling

een toename met 1500 leerjongeren. Gelijklopend zullen de bestaande partnerschappen tussen operatoren van het alternerend leren en operatoren van beroepsopleiding verder worden ontwikkeld, om zo de toegang voor werkzoekenden tot de richtingen van het alternerend leren te vereenvoudigen. Andere partnerschappen die verder moeten worden uitgewerkt, zijn de gegevensuitwisselingen tussen operatoren (meer bepaald met Actiris). Tot slot zullen de Hogescholen in Brussel aan het begin van het schooljaar 2017 masters in het alternerend leren aanbieden.

Een andere werkgroep die door de Economische en Sociale Raad wordt gestuurd, behandelt de problematiek van de stages en opleidingen in ondernemingen (hierna WG "stages"), en de noodzakelijke hervorming ervan om het aantal en de kwaliteit te doen toenemen. De WG "stages" bekijkt meer bepaald uitvoerig de "grondbeginselen" waarop het goede verloop van een stage of een opleiding in een onderneming berusten, ook in het kader van het alternerend leren.

De aanbevelingen die de beide WG hebben neergelegd, zullen voedsel geven aan de oriëntaties op het vlak van alternerend leren en stages en opleiding in de onderneming, die in het met de gemeenschapsoverheden uitgebreide Brussels Economisch en Sociaal Overlegcomité (BESOC) moeten worden besproken.

©Koninklijk Paleis/Palais Royal/Königlicher Palast/Royal Palace

De collaboratieve economie:

voor een meer

gelijkvormig onthaal op Europees vlak

De overheid ondervindt heel wat moeilijkheden om zich de nieuwe vormen van uitwisseling van de collaboratieve economie en de sociale innovatie eigen te maken, en om coherentie regels toe te passen voor deze collaboratieve sector die vandaag in volle ontwikkeling is. Het klopt dat deze sector de traditionele scheiding in vraag stelt tussen loonarbeid en zelfstandig werk, tussen particulier en handelsonderneming, tussen dienstverlener en gebruiker, en tussen privé- en beroepsleven. De collaboratieve economie creëert nochtans werkgelegenheid, inkomsten en – vooral – deze sector voldoet aan noden waaraan niet wordt voldaan door de traditionele economie, noch door de overheid.

De wetgevingen, die belangrijke actoren zoals *Airbnb* of *Uber* omkaderen, zijn uiterst dispaaraat als men de vergelijking maakt tussen de Europese hoofdsteden. Diensten van carsharing, zoals *BlaBlaCar*, worden al naargelang de Staat, waarin men zich bevindt, aangemoedigd of verboden. En particulieren, die een start-up willen lanceren in het kader van de collaboratieve economie, worden vaak met een administratief en fiscaal imbroglie geconfronteerd, evenals met een grote rechtsonzekerheid.

Dat is de reden waarom de Europese Commissie op 2 juni jongstleden een Europese agenda voor de collaboratieve economie heeft gepubliceerd. Deze voorstellen zijn niet dwingend maar moeten de overheid, de marktactoren en de burgers, die belangstelling tonen, juridische en strategische oriëntaties verschaffen teneinde de evenwichtige en duurzame ontwikkeling van de collaboratieve economie te verzekeren. De Europese Commissie toont zich van bij aanvang voorstander van de collaboratieve economie want zij meent dat het absoluut verbod en de kwantitatieve beperking van een activiteit het laatste redmiddel moeten zijn.

Volgens de Commissie mogen aan de dienstverleners geen vergunningen of licenties worden opgelegd, behalve indien deze niet-discriminatoire zijn en noodzakelijk om een duidelijk afgebakende doelstelling van algemeen nut te verwezenlijken en evenredig zijn met de realisatie van deze doelstelling. De Lidstaten worden uitgenodigd om deze gelegenheid te benutten teneinde na te gaan of de doelstellingen, die door de bestaande wetgeving worden nagestreefd, geldig blijven wat betreft de collaboratieve economie en de traditionele dienstverleners.

Het feit dat de diensten door professionele dienstverleners of particulieren op occasionele basis worden aangeboden, vormt een belangrijk element om na te gaan of het noodzakelijk, gerechtvaardigd en evenredig is om de betrokken actoren aan een licentie of vergunning te onderwerpen.

De collaboratieve economie biedt nieuwe vooruitzichten inzake werkgelegenheid die inkomsten opleveren, soms bovenop traditionele jobs, en maakt het mogelijk om op basis van meer soepele formules te werken. Zij laat sommige personen toe om bezoldigd werk te vinden terwijl zij uit de

klassieke arbeidsmarkt waren uitgesloten. Men moet zich bijgevolg de vraag stellen van hun professioneel statuut. Om burgers in de mogelijkheid te stellen om hun potentieel op volwaardige wijze aan te wenden, hun beroepsinkomsten te verhogen, waarbij hen billijke arbeidsvoorwaarden en een gepaste en duurzame sociale bescherming worden geboden, moeten de Lidstaten hun nationale wetgeving aan een evaluatie onderwerpen.

De Commissie neemt tenslotte de fiscale kwesties onder de loep en stelt de Lidstaten voor om deze nieuwe digitale instrumenten aan te wenden voor een verbeterde inning van de belastingen. De platformen worden uitgenodigd om met de fiscale overheden samen te werken teneinde de uitwisseling van informatie te vergemakkelijken, met eerbied voor de wetgeving op de bescherming van persoonlijke gegevens.

De sociale gesprekspartners werken actief voort aan de studie van deze nieuwe vormen van uitwisseling, in aansluiting op het colloquium van de Raad over sociale innovatie van november 2015.

Easybrussels, het Brussels Agentschap voor administratieve vereenvoudiging

1. DEFINITIE VAN ADMINISTRATIEVE VEREENVOUDIGING

De Raad: hoe kan men administratieve vereenvoudiging definiëren?

Cathy Marcus, regeringsafgevaardigde bij het Brussels Agentschap voor administratieve vereenvoudiging: administratieve vereenvoudiging omvat de acties die ertoe bijdragen om burgers, onderne-

mingen en gebruikers van overheidsdiensten te helpen, door voor hen de administratieve stappen te vereenvoudigen en door hen de rechten en plichten te verduidelijken van de regelgevingen waaraan ze zijn onderworpen. In dit kader beoogt administratieve vereenvoudiging dus niet de daden van goed beheer die binnen een bestuur worden gesteld om de taak van de ambtenaren te vereenvoudigen.

2. VOORSTELLING VAN EASYBRUSSELS

a. HET AGENTSCHAP

Oprichting van het Brussels Agentschap voor administratieve vereenvoudiging

Het Brussels Agentschap voor administratieve vereenvoudiging of "Easybrussels" werd bij een Regeringsbeslissing in april 2014 op papier opgericht. Het is de opvolger van het gewestelijk platform voor Administratieve vereenvoudiging dat in 2008 werd ingesteld en is samengesteld uit vertegenwoordigers van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel en van de instellingen van openbaar nut.

Dit platform had tot doel om de initiatieven en goede praktijken op het vlak van administratieve vereenvoudiging op de gewestelijke schaal te coördineren en te verenigen. Het werd ingesteld als gevolg van het hernieuwde engagement van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering om van de bestrijding van de administratieve complexiteit en van de vermindering van de administratieve lasten prioriteiten te maken. Dit platform ging echter met geen enkele indicatieve opvolgingsmaatregel gepaard.

In oktober 2009 werd een eerste plan ter vermindering van de administratieve lasten voor de periode 2009-2014 goedgekeurd. Tot in 2014 werden heel wat acties gevoerd, zoals de lancering van een website waar gebruikers van overheidsdiensten een klacht konden neerleggen of vereenvoudigingsvoorstellen konden formuleren.

Het is uiteindelijk onder de huidige Regering en de impuls van de Staatssecretaris dat begin 2015 het gewestelijk platform voor Administratieve vereenvoudiging in het Brussels Agentschap voor administratieve vereenvoudiging "Easybrussels" werd veranderd. Deze nieuwe structuur werd in Brussel Gewestelijke Coördinatie opgenomen en heeft geen eigen rechtsstatuut. Ze heeft echter wel een eigen begroting (750.000€ in 2016) en heeft de toelating om personeel aan te werven. Er is een functie van Regeringsafgevaardigde voorzien om er de coördinatie en een jaarverslag van de stand van zaken van de werkzaamheden te verzekeren.

Op 19 juni 2014 heeft de Economische en Sociale Raad een advies⁽¹⁾ over de oprichting van dit Agentschap uitgebracht. Hierin keurde de ESR deze oprichting goed en benadrukte hij dat hij de doelstellingen inzake administratieve vereenvoudiging deelde die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden nagestreefd, en dat alle acties die in dit kader worden gevoerd doeltreffendere contacten en een betere kwaliteit van de diensten tussen de Brusselse besturen en de burgers, ondernemingen, verenigingen, enz. moesten toelaten.

Opdrachten van het Brussels Agentschap voor administratieve vereenvoudiging

Het Brussels Agentschap voor administratieve vereenvoudiging "Easybrussels" heeft als algemene opdracht de vermindering van de administratieve lasten die op de burgers en ondernemingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wegen. Easybrussels is ermee belast om de administratieve vereenvoudiging te bevorderen door de administratieve lasten te evalueren, acties te ontwikkelen en deskundigheid te delen. Nadat het de balans had opgemaakt van de acties die de verschillende Brusselse besturen tussen 2009 en 2014 hebben gevoerd, heeft het Agentschap een nieuw plan voor de periode 2015-2020 opgemaakt (zie hierna punt 3).

Easybrussels heeft voorzien om dit plan te laten gepaard gaan met een opvolgingsmonitoring, die door alle gewestelijke actoren wordt ontwikkeld.

In België sturen verschillende structuren de administratieve vereenvoudiging op andere machtsniveaus: het Agentschap voor de administratieve vereenvoudiging, AAV, op het federaal niveau, e-Wallonie-Bruxelles Simplification in het Waals Gewest en in de Federatie Wallonië-Brussel, en Radicaal Digitaal in het Vlaams Gewest.

b. HET STUURCOMITÉ

Samenstelling van het stuurcomité

De werkzaamheden van het Agentschap voor administratieve vereenvoudiging Easybrussels worden opgevolgd door een stuurcomité, waarin alle besturen die zich op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevinden en de ministeriële kabinetten zijn verenigd. De Vereniging van de stad en de gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de vrijwillige besturen zoals de GGC, de VGC, de COCOF en Bruxelles-Formation worden ook voor de vergaderingen uitgenodigd. De Economische en Sociale Raad maakt deel uit van dit stuurcomité in de hoedanigheid van buitengewoon lid. De vertegenwoordiger van de Staatssecretaris voor Openbaar ambt, die het voorzitterschap van het stuurcomité waarneemt, kan eveneens deskundigen of vertegenwoordigers van andere instellingen uitnodigen. De ondervoorzitter van het comité is de vertegenwoordiger van de Staatssecretaris bevoegd voor Gewestelijke en gemeentelijke Informatica en Digitalisering. Het secretariaat ervan wordt door de afgevaardigde van Easybrussels waargenomen.

Opdrachten van het stuurcomité

De opdrachten van het stuurcomité bestaan erin om het huishoudelijk reglement op stellen, om het jaarlijks werkprogramma op te maken en om een advies over het jaarverslag, de rekeningen en de begrotingen uit te brengen. Tevens is het comité belast met de balans van het plan 2009-2014 en stelt het de Regering een nieuw plan voor. Het geeft zijn advies over de projecten en staat in voor de opvolging ervan. Het stuurcomité komt minstens vijfmaal per jaar bijeen.

⁽¹⁾ Zie A-2014-050-ESR.

⁽²⁾ 1. De administratieve lasten in het kader van openbare aanbestedingen en E-procurement verminderen, 2. De wettelijke verbeteringen, 3. De aangetekende zendingen beperken, 4. De procedures beter beheren, 5. De elektronische handtekening ontwikkelen, 6. De authentieke bronnen, het gebruik ervan en de verrijking van de gegevens van de KBO, 7. De aanvraagformulieren moderniseren, 8. De nieuwe computerapplicaties, 9. De dienstenrichtlijn, 10. De gemeenten en OCMW's en 11. De administratieve vereenvoudiging naar de ondernemingen toe.

3. PLAN VOOR ADMINISTRATIEVE VEREENVOUDIGING 2015 - 2020

In oktober 2009 keurde de Brusselse Regering het eerste Brussels plan ter vermindering van de administratieve lasten goed. Dit liep tot in 2014 en telde 11 werkkerreinen die ten uitvoer moesten worden gelegd⁽²⁾. Bij gebrek aan een adequate sturingsstructuur om dit plan te concretiseren en een toereikende begroting om de verschillende werkkerreinen tot een goed einde te brengen, heeft dit plan niet de verhoopte resultaten behaald.

Aangezien er geen enkele indicator was voorzien aan de hand waarvan het plan kon worden geëvalueerd, heeft Easybrussels dus in de loop van 2015 de verschillende Brusselse besturen ontmoet om een lijst te maken van de acties die deze op het vlak van administratieve vereenvoudiging hebben ondernomen. Het eerste verslag van het Agentschap aan de Regering geeft een overzicht van deze acties.

Meer bepaald op basis van deze balans werd een nieuw Brussels plan voor administratieve vereenvoudiging 2015-2020 opgesteld.

Dit berust nu op 7 doelstellingen:

- **doelstelling 1** – het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: een partner van de Europese administratieve vereenvoudiging
- **doelstelling 2** – het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: een duidelijke schakel in de Belgische administratieve vereenvoudiging
- **doelstelling 3** – een doeltreffende sturingsstructuur voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- **doelstelling 4** – een geïntegreerde visie van de administratieve vereenvoudiging en aangepaste begrotingsmiddelen
- **doelstelling 5** – de vermindering van de administratieve lasten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- **doelstelling 6** – de plaatselijke besturen bij de Brusselse administratieve vereenvoudiging betrekken
- **doelstelling 7** – de ondernemingen bij de administratieve vereenvoudiging betrekken

Om de fouten van het vorige plan te voorkomen, wordt er momenteel een monitoring ter opvolging van de administratieve vereenvoudigingsacties uitgewerkt, die op verschillende indicatoren is gebaseerd.

De Raad: wat zijn de prioriteiten van Easybrussels op het vlak van administratieve vereenvoudiging?

Cathy Marcus:

we willen zo vlug mogelijk resultaten behalen met e-Procurement. E-Procurement is een platform waarvan het opzet erin bestaat om de procedures en verrichtingen met betrekking tot

overheidsopdrachten te informatiseren. Het gebruik van dit platform moet de komende jaren worden veralgemeend. Het bestaat uit meerdere modules die de verschillende fasen van de procedure voor overheidsopdrachten dekken, zoals e-Notification voor het publiceren van adviezen en aanbestedingsstukken, en e-Tendering voor het neerleggen en openen van offertes. Easybrussels moet instaan voor de promotie van e-Procurement dat Fedict op het federaal niveau in toepassing van de Europese richtlijn inzake het gunnen van overheidsopdrachten heeft ontwikkeld. In 2016 moeten overheidsopdrachten online worden betekend (e-Notification) en in 2017 moet het mogelijk zijn om overheidsopdrachten online te ontvangen (e-Tendering). De overheidsbesturen moeten tegen deze beide data in orde zijn. Een honderdtal ambtenaren werd tijdens opleidingen over dit instrument geïnformeerd. Het is van belang dat ook ZKO en KMO gemakkelijker toegang krijgen.

De open data, de toegang tot de gegevens die de gewestelijke besturen produceren, is een andere prioriteit voor Easybrussels. Het hergebruik van informatie afkomstig van overheidsdiensten moet immers tegen 2017 mogelijk worden gemaakt. Er moet een voluntaristisch beleid inzake open data binnen de besturen en de verschillende gewestelijke ION worden gevoerd. Easybrussels werkt op dit vlak samen met het Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG).

4. SAMENWERKING TUSSEN DE ESRBHG EN EASYBRUSSELS

Op 8 maart 2016 hebben de leden van de Raad van Bestuur van de ESRBHG een ontmoeting gehad met Mevrouw Laanan, Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en met Mevrouw Marcus, Regeringsafgevaardigde (Easybrussels) en haar medewerkster Sophie Berthelon. Tijdens deze ontmoeting is Mevrouw Laanan het beleid van het Gewest op het vlak van administratieve vereenvoudiging komen uiteenzetten, een prioriteit van de gewestelijke beleidsverklaring en van de Strategie 2025. De dames Marcus en Berthelon hebben toen het Agentschap voor administratieve vereenvoudiging voorgesteld. Deze vergadering was ook de gelegenheid om de aanzet tot samenwerking tussen de ESRBHG en Easybrussels te geven. Deze samenwerking is voorzien in doelstelling 7 van het plan en is intussen geconcretiseerd door een samenwerkingsakkoord tussen de Raad en het Agentschap, dat op 9 juni 2016 werd ondertekend. Dit akkoord wil de dialoog tussen de gewestelijke en plaatselijke besturen enerzijds en de ondernemingen anderzijds voor wat de kwesties van administratieve vereenvoudiging betreft, versterken. Zo verbinden de partijen er zich, in het kader en de naleving van hun bevoegdheden, ertoe om :

- samen te overleggen over de verwachtingen van de bedrijfssector in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op het vlak van administratieve vereenvoudiging ;
- een samenwerking tot stand te brengen ;
- gezamenlijke projecten te ontwikkelen.

De Raad verheugt zich over deze samenwerking, omdat hij gevoelig is voor de kwestie van de administratieve vereenvoudiging. Het is een thema dat regelmatig terugkeert in zijn adviezen, waarin hij vraagt om formuleren te vereenvoudigen, elektronische procedures te gebruiken, gegevens te hergebruiken, enz. Gelijklopend dringt hij steeds aan op het feit dat deze administratieve vereenvoudiging niet met deregulering mag worden verward.

Vergadering van de WG administratieve vereenvoudiging

Binnen de Economische en Sociale Raad zal de werkgroep (WG) administratieve vereenvoudiging zich belasten met een denkproces over de kwesties met betrekking tot administratieve vereenvoudiging. Deze WG bestaat uit leden van de Economische en Sociale Raad die de representatieve organisaties van werknemers, werkgevers, middenstand en de social-profitsector vertegenwoordigen. Mijnheer Charles Petit en Mevrouw Scholiers zijn respectievelijk Voorzitter en Ondervoorzitter van deze WG.

Het Secretariaat van deze WG vertegenwoordigt de ESRBHG en het Observatorium van de referentieprijzen binnen het stuurcomité, om zo een verbinding tussen Easybrussels en de Raad toe te laten. Het eerste verslag van Easybrussels aan de Regering bevestigt de rol van de ESRBHG, gezien erin wordt vermeld dat *"Het agentschap ervoor heeft gezorgd dat de ESR een belangrijke rol speelt door deze instantie van bij de eerste vergaderingen van het stuurcomité uit te nodigen om permanent deel te nemen aan de werkzaamheden als uitgenodigd expert. De ESR is trouwens een belangrijk steunpunt van Easybrussels naar de bedrijfswereld en de sociale partners toe. De Economische en Sociale Raad wordt gevraagd om advies te geven over elk voorstel van actieplan, alsook over de monitoring die toegepast moet worden"*.

Op 3 juni 2016 is de WG een eerste maal bijeengekomen om kennis te maken met Easybrussels en om na te denken over de prioriteiten van het Gewest op het vlak van administratieve vereenvoudiging. Tijdens deze vergadering hebben de leden erop aangedrongen dat het Agentschap de nodige middelen moet worden verschaft om zijn doelstellingen te behalen (zowel in termen van personeel, als van begroting), omdat administratieve vereenvoudiging een belangrijke uitdaging is. De WG wil een lijst opmaken van enkele essentiële werkterreinen, waarin hij zich wil verdiepen.

De tweede vergadering heeft op 14 juli 2016 plaatsgevonden, in aanwezigheid van twee vertegenwoordigsters van Impulse. Mevrouw Lambotte en Mevrouw Alexandre zijn de WG de lijst met de behoeften van de Brusselse ondernemers komen uiteenzetten. Op basis van deze elementen zal de WG zijn werkzaamheden in de loop van september voortzetten.

Contactpersonen binnen Easybrussels :

- Mevrouw **Cathy Marcus**, Regeringsafgevaardigde:
cmarcus@sprb.brussels
- Mevrouw **Sophie Berthelon**, 1ste attaché:
sberthelon@sprb.brussels

De adviezen van de Raad

Uitgebracht tussen 7 maart en 19 mei 2016

U kan de volledige adviezen raadplegen op onze website:

www.esr.brussels

TEWERKSTELLING/ OPLEIDING

A-2016-016-ESR

Voorontwerp van besluit van de Franse gemeenschapscommissie houdende uitvoering van het decreet van 17 maart 1994 houdende oprichting van het "Institut bruxellois francophone pour la Formation professionnelle". Uitgebracht door de Raad van Bestuur van 7 maart 2016

A-2016-023-ESR

Voorontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot wijziging van artikel 16bis van het koninklijk besluit van 23 juli 1985 tot uitvoering van afdeling 6 - toekenning van betaald educatief verlof in het kader van de voortdurende vorming van de werknemers - van hoofdstuk IV van de herstellwet van 22 januari 1985 houdende sociale bepalingen. 21 april 2016

A-2016-024-ESR

Voorontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot wijziging van het koninklijk besluit van 9 juni 1999 houdende de uitvoering van de wet van 30 april 1999 betreffende de tewerkstelling van buitenlandse werknemers, wat betreft de invoering van een gecombineerde procedure. 21 april 2016

A-2016-025-ESR

Strategisch Actieplan betreffende de partnerships van Actiris 2016-2017. 21 april 2016

A-2016-026-ESR

Voorontwerp van ordonnantie ter wijziging van de ordonnantie van 18 januari 2001 houdende organisatie en werking van de Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling met het oog op de verwezenlijking van de Zesde Staatshervorming en de wijziging van de naam van deze dienst. 21 april 2016

OPENBARE MACHT

A-2016-017-ESR

Ordonnantie houdende omzetting van de Richtlijn 2013/37/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot wijziging van Richtlijn 2003/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 17 november 2003 inzake het hergebruik van overheidsinformatie. 7 maart 2016, bekrachtigd door de Plenaire zitting van 17 maart 2016

A-2016-020-ESR

Voorontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 16 mei 2003 tot uitvoering van het Hoofdstuk 7 van Titel IV van de programmawet van 24 december 2002 (I), betreffende de harmonisering en vereenvoudiging van de regelingen inzake verminderingen van de sociale zekerheidsbijdragen. 17 maart 2016

LEEFMILIEU

A-2016-018-ESR

Voorontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot vaststelling van de voorwaarden voor het spelen van elektronisch versterkte muziek in voor het publiek toegankelijke inrichtingen. 17 maart 2016

A-2016-019-ESR

Voorontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende vastgelegde geluidsnormen in de ondernemingsgebieden in een stedelijke omgeving en tot wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 november 2002 betreffende de strijd tegen de geluids- en trillingenhinder voortgebracht door de ingedeelde inrichtingen en het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 november 2002 betreffende de strijd tegen het buurtlawaai. 17 maart 2016

A-2016-028-ESR

Voorontwerp van ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 14 juni 2012 betreffende het afval. 21 april 2016

A-2016-037-ESR

Ontwerp van ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 20 oktober 2006 tot opstelling van een kader voor het waterbeleid. 19 mei 2016

A-2016-038-ESR

Voorontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de organisatie van het basissamen, de basisopleiding en de aanvullende opleiding in het kader van de fyto-licentie. 19 mei 2016

RUIMTELIJKE ORDENING

A-2016-029-ESR

Voorontwerp van ordonnantie houdende instemming met de kaderconventie van de Raad van Europa over de bijdrage van cultureel erfgoed aan de samenleving, opgemaakt te Faro op 27 oktober 2005 en ondertekend te Strasbourg op 25 juni 2012. 21 april 2016

A-2016-031-ESR

Ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de duurzame wijkcontracten. 19 mei 2016

ECONOMIE

A-2016-021-ESR

Voorontwerp van besluit van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot wijziging van het besluit van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 5 februari 1998 tot bepaling van de verdelingscriteria voor de subsidies toegekend aan de lokale besturen die gesubsidieerde contractuelen tewerkstellen en het besluit van de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 28 november 2002 betreffende het stelsel van de gesubsidieerde contractuelen. 17 maart 2016

A-2016-022-ESR

Opmerkingen betreffende het Hervormingsprogramma van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. 17 maart 2016

A-2016-027-ESR

Voorontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot uitvoering van de ordonnantie van 9 juli 2015 houdende geharmoniseerde regels betreffende de administratieve geldboeten bepaald bij de wetgeving op het vlak van werkgelegenheid en economie en van de ordonnantie van 8 oktober 2015 houdende algemene regels betreffende de inhouding, de terugvordering en de niet-vereffening van subsidies op het vlak van werkgelegenheid en economie. 21 april 2016

DIVERSITEIT

A-2016-030-ESR

Ontwerp van ordonnantie ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en ter bevordering van gelijke behandeling. 19 mei 2016

INTERNATIONALE VERDRAGEN

A-2016-032-ESR

Goedkeuring internationaal verdrag: Overeenkomst tot oprichting van het Internationaal Instituut voor Democratie en Verkiezingsondersteuning, gedaan te Stockholm op 27 februari 1995, zoals gewijzigd door de Raad van het Internationaal Instituut op 24 januari 2006 en Zetelakkoord tussen het Koninkrijk België en het Internationaal Instituut voor Democratie en Electorale Bijstand, ondertekend te Brussel op 15 mei 2014. 19 mei 2016

A-2016-033-ESR

Goedkeuring internationaal verdrag: Verdrag inzake het Europees Bosinstituut en Akkoord tussen het Koninkrijk België en het Europees Instituut voor Bosbouw betreffende de voorrechten en immuniteiten van het Verbindingsbureau van het Europees Instituut voor de Bosbouw, ondertekend te Brussel op 9 oktober 2013. 19 mei 2016

A-2016-034-ESR

Goedkeuring internationaal verdrag: Zetelakkoord, met uitwisseling van brieven, tussen het Koninkrijk België en de Internationale Organisatie voor Criminele Politie, gedaan te Lyon op 24 oktober 2014. 19 mei 2016

A-2016-035-ESR

Goedkeuring internationaal verdrag: Overeenkomst tussen het Koninkrijk België en het Algemeen Hoofdkwartier van de Geallieerden Strijdkrachten in Europa inzake de bijzondere voorwaarden voor de vestiging en functioneren van dit Hoofdkwartier op het grondgebied van het Koninkrijk België, ondertekend te Brussel op 12 mei 1967, zoals gewijzigd en aangevuld door de Overeenkomst, ondertekend te Brussel op 10 september 2013 en Overeenkomst, ondertekend te Brussel op 10 september 2013, tot wijziging en aanvulling van de Overeenkomst, ondertekend te Brussel op 12 mei 1967, tussen het Koninkrijk België en het Algemeen Hoofdkwartier van de Geallieerden Strijdkrachten in Europa inzake de bijzondere voorwaarden voor de vestiging en functioneren van dit Hoofdkwartier op het grondgebied van het Koninkrijk België. 19 mei 2016

A-2016-036-ESR

Goedkeuring internationaal verdrag: Akkoord tussen het Koninkrijk België en Biodiversity International, ondertekend te Brussel op 3 december 2012, tot wijziging van het Zetelakkoord tussen het Koninkrijk België en het International Plant Genetic Resources Institute, ondertekend te Brussel op 15 oktober 2003. 19 mei 2016

Initiatiefadvies van de Raad

betreffende economische migratie en tewerkstelling van buitenlandse werknemers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De Economische en Sociale Raad heeft op 16 juni 2016 een initiatiefadvies aangenomen over de economische migratie en de tewerkstelling van buitenlandse werknemers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In dit advies komen de economische migratie via arbeidsvergunningen van het type B, de detachering van Europese werknemers, evenals de tewerkstelling van vluchtelingen, mensen zonder papieren en van buitenlanders, die naar België komen in het kader van een gezinshereniging, aan bod.

Tijdens de laatste decennia heeft Brussel op zijn grondgebied een grote toevloed gekend van buitenlanders uit Europa en erbuiten. De Brusselse bevolking telt proportioneel driemaal meer buitenlanders dan de twee andere gewesten. Momenteel is er bovendien de aankomst van talrijke kandidaat-vluchtelingen. Het vraagstuk van de tewerkstelling van al deze personen is een van de grote uitdagingen van onze hoofdstad.

De representatieve werkgevers- en werknemersorganisaties zijn van oordeel dat **elke persoon met een verblijfsvergunning toegang moet hebben tot de arbeidsmarkt**. Hierbij moeten de administratieve formaliteiten tot een minimum worden herleid. Tot op heden maken het verblijfsrecht en het recht om te werken immers het voorwerp uit van verschillende procedures, waarbij deze soms nog op verschillende niveaus moeten worden doorlopen, wat de mogelijkheden tot aanwerving bemoeilijkt, zowel voor de Brusselse werkgevers als voor de buitenlandse werknemers.

De Raad pleit er daarom voor dat de economische migratie zou worden bevorderd. Dat zou niet enkel moeten gebeuren door de omzetting in Brussels recht van de "**enige vergunning**" die door de Europese Unie is voorzien, maar tevens door de overgang van de ene werkgever naar de andere te vergemakkelijken voor de buitenlanders die houder zijn van een B-vergunning.

Studies tonen aan dat **kandidaat-vluchtelingen** snel hun intrede op de arbeidsmarkt doen, dat zij snel werk vinden

nadat zij een definitieve verblijfstitel hebben bekomen. De Raad pleit daarom voor de beperking van de wachttijd van 4 maanden en vraagt dat men de afschaffing van de C-vergunning zou onderzoeken. Het is het document, dat de verblijfstitel verleent, dat tevens toegang tot de arbeidsmarkt zou moeten bieden.

Wat betreft de **detachering van Europese werknemers**, roept de Raad ertoe op dat men snel – en op elk beleidsniveau – principeregels zou nemen, en controles en sancties zou voorzien om de strijd aan te binden met de talrijke misbruiken die in deze materie worden vastgesteld, en meer bepaald in de bouwsector.

De personen, die naar ons land komen in het kader van een **gezinshereniging**, zijn meestal vrouwen, waarvan meer dan de helft niet tot de arbeidsmarkt toetreedt. De Raad roept op tot een specifiek en actief beleid van de overheid ten aanzien van deze potentiële werknemers. Dat zou met name kunnen door een snelle beheersing van de taal, de toegang tot verenigingen en de kennis van de rechten en plichten op het vlak van de gelijkheid van mannen en vrouwen in ons land.

Ramingen wijzen uit dat Brussel ongeveer 100.000 **mensen zonder papieren** telt. Men kan gerust spreken van een "twintigste gemeente". Ondanks de kwetsbaarheid van hun statuut maken deze personen deel uit van het sociaaleconomisch leven van het Gewest. De tewerkstelling van werknemers zonder papieren wordt vaak in verband gebracht met sociale fraude, en dit leidt tot concurrentievervalsing. De Raad pleit daarom voor een denkproces gewijd aan de integratie van deze werknemers zonder papieren in onze rechtstaat.

Om kennis te nemen van het volledig advies, verwijzen wij u naar onze website www.esr.brussels, en meer bepaald naar de rubriek "laatste adviezen".

Interview met Mevrouw Céline Mahieu en Mevrouw Isabelle Godin

Arbeidsvoorwaarden en welzijn van werknemers en zaakvoerders van kleine handelszaken in Brussel

Isabelle Godin is hoogleraar aan de "École de Santé Publique" van de ULB en directrice van het "entre Approches sociales de la Santé". Haar onderzoeksprojecten hebben betrekking op de impact van de arbeidsvoorwaarden op de gezondheid, sociale gezondheidsongelijkheden en psychosociale en gedragsdeterminanten van de gezondheid van volwassenen.

Céline Mahieu is hoogleraar "Approches sociales de la Santé" aan de "École de Santé Publique" van de ULB. Na een thesis over sociologie heeft ze een post-doctoraat verricht inzake het onderzoek dat vandaag wordt voorgesteld.

De Raad: Vanwaar de interesse voor deze problematiek?

Céline Mahieu: Wij wilden deze kwestie van de klantenrelatie in de kleine ondernemingen bestuderen, omdat deze zelden worden geanalyseerd. Wat de openbare gezondheid betreft, wordt deze problematiek vaak in een context van ziekenhuizen bestudeerd, doorgaans vanuit een invalshoek van emotionele belasting. In het kader van dit onderzoek hebben wij opgemerkt dat voor werknemers en zaakvoerders van kleine handelszaken de klantenrelatie zowel een bron van motivatie, maar ook een emotionele belasting is. Ze moeten immers voortdurend een goede indruk maken.

Isabelle Godin: We stellen steeds vaker vast dat de fysieke en psychologische omstandigheden waarin we dagdagelijks evolueren, een impact op onze gezondheid uitoefenen.

De Raad: Hoe bent u tewerk gegaan om dit onderzoek te verrichten?

Céline Mahieu : We hebben onmiddellijk besloten om een kwalitatief en kwantitatief onderzoek te verrichten. Voor het kwalitatieve onderzoek hebben we 39 personen ontmoet (18 zaakvoerders, 9 werknemers en 12 institutionelen) die in kleine handelszaken van drie wijken werkzaam zijn : de Wayezstraat, het Woluwe shopping center en de Brabantstraat.

Hiertoe hebben wij contact opgenomen met de verschillende representatieve instellingen van ondernemers en werknemers in de betrokken sectoren. Omdat er geen enkele lijst ter zake bestaat, zijn we aan de deuren van de Brusselse handelaars gaan aankloppen om ze te ontmoeten.

Voor het kwantitatieve onderzoek hebben we onze vragenlijsten uitgedeeld in zes wijken, die op basis van hun sociaal-demografische eigenschappen en hun commerciële gezondheid werden uitgekozen. De vragenlijsten werden onder verzegelde enveloppe neergelegd en we zijn ze zelf gaan ophalen. Ondanks regelmatige aanmaningen was het moeilijk om de vragenlijsten in te zamelen, omdat de zaakvoerders ons lieten weten dat ze de tijd niet hadden om ze in te vullen. Omwille van het zwartwerk hebben bovendien sommige werknemers en zaakvoerders ze niet willen beantwoorden, omdat ze vreesden voor vergeldingen. Tot slot hadden bepaalde zaakvoerders geen zin om hun gezondheidsproblemen aan te klagen, uit vrees om een negatief beeld van zichzelf en van hun handelszaak te geven. Op 104 deelnemers aan het onderzoek zijn er 57 werknemers en 47 zaakvoerders van kleine handelszaken.

■ ■

De fysieke en psychologische omstandigheden waarin we dagdagelijks evolueren, oefenen een impact op onze gezondheid uit ■ ■

Isabelle Godin: We hebben onze kwalitatieve gesprekken in de sectoren van de horeca, persoonsverzorging (kappers en schoonheidsinstituten) en de kleinhandel gevoerd.

De Raad: De vaststelling van jullie onderzoek is onthutsend: 48 % van de ondervraagden menen dat hun beroepsactiviteit een negatieve invloed op hun gezondheid heeft. Welke redenen worden hiervoor aangehaald?

Isabelle Godin: Eerst en vooral zijn er de fysieke ongemakken. Deze die het meest worden aangehaald, zijn spierpijnen, hoofdpijn en rug- en beenklachten. Bovendien kloppen zaakvoerders lange dagen. Na de sluiting van hun handelszaak moeten ze zich nog aan de boekhouding en aan de bestellingen wijden. Stress en vermoeidheid worden dus eveneens aangehaald als factoren

die een negatieve invloed op hun gezondheid uitoefenen.

Céline Mahieu: Het feit om altijd onmiddellijk met een antwoord klaar te staan is eveneens stresserend en afmattend. Dit blijkt vaak uit de gesprekken : men moet altijd klaarstaan.

De Raad: U legt ook sterk de nadruk op de gevaren van isolement. Kunt u ons hierover wat meer vertellen?

Céline Mahieu: Zaakvoerders die alleen werken, hebben aanzienlijk lagere welzijnsindicatoren dan de andere onderzochte categorieën. Ze onderscheiden zich van andere zaakvoerders die een team hebben, alsook van werknemers die in een team werken. Het isolement speelt echt een rol. Dit element is tijdens de kwalitatieve gesprekken ter sprake gekomen. Bepaalde personen hebben ons toevertrouwd dat ze de hele dag alleen in hun handelszaak waren. Hierdoor komt ook alle verantwoordelijkheid op hun schouders terecht. Tot slot is er vaak geen hechte band tussen de handelszaak en de buurt. Zaakvoerders hebben dus het gevoel dat ze de negatieve gevolgen van een buurt of een buurtwinkel in verval moeten ondergaan.

De Raad: U hebt het over een fenomeen van onderlinge afhankelijkheid. Is dit iets wat iedere keer ter sprake is gekomen?

Isabelle Godin: Dit komt inderdaad doorheen alle ingezamelde gegevens steeds tot uiting. De "onderlinge afhankelijkheid" drukt zich bijvoorbeeld uit door de wederzijdse invloed die het succes of de minder goede resultaten van handelszaken op handelszaken in de omgeving uitoefenen, alsook door de afhankelijkheid van de bestaande structuren: van een structuur die verschillende handelszaken onder eenzelfde entiteit verenigt (in het geval van een handelscentrum) of van een structuur die met de buurt is verbonden (in het geval van een handelaarsvereniging). Dit lidmaatschap kan verplichtingen op het vlak van openingsuren, inrichting van uitstalramen, alsook van andere collectieve beslissingen met zich meebrengen.

Céline Mahieu: Ik wil wel verduidelijken dat geen enkele handelaar de term "onderlinge afhankelijkheid" heeft gebruikt. Overigens hebben ze ons verklaard dat ze het gevoel hebben te zijn overgeleverd aan regelgevingen waarop ze geen vat hebben. Bovendien weten ze vaak niet tot wie ze zich moeten richten wanneer ze een probleem hebben, en hebben ze de indruk dat het geen zin heeft om zich tot de beleidsvoerders te wenden.

■ ■

Zaakvoerders die alleen werken, hebben aanzienlijk lagere welzijnsindicatoren dan de andere onderzochte categorieën ■ ■

Zaakvoerder in Wayez straat

Over het algemeen denken ze dat ze van het besluitvormingsproces zijn uitgesloten.

De Raad: Welk gevoel overheerst er bij de meeste zaakvoerders en werknemers?

Isabelle Godin: We benadrukken nu de negatieve aspecten, maar er zijn ook heel wat positieve punten, zoals de begrippen vreugde, fierheid en een zekere professionele identiteit, die ik bij mijn vorige onderzoeken in grotere tewerkstellingsstructuren niet heb teruggevonden. Laat ons er ook aan herinneren dat 79% van diegenen die hebben geantwoord hun gezondheid als « goed » tot « zeer goed » evalueren.

De Raad: Wat zijn de mogelijke initiatieven als gevolg van uw onderzoek?

Céline Mahieu: Men moet de actoren de mogelijkheid geven om initiatieven voor te stellen. Dit is wat we in onze documentaire⁽¹⁾ hebben gedaan. We hebben de resultaten aan de handelaars zelf voorgelegd en hen gevraagd om te reageren. Volgens hen zou men de verhoudingen moeten personaliseren en zich aan de tijdgeest ervan moeten aanpassen door hen duidelijke en doelgerichte boodschappen te geven.

Isabelle Godin: Het is ook een zeer gevarieerd publiek in termen van opleidingsniveau. De oplossingen moeten dus worden uitgewerkt naargelang hun kennis van het Frans, van hun verblijfsduur in België of van hun vaardigheden met administratieve verrichtingen. Op dezelfde wijze kunnen we een handelaar die aan de Zavel gevestigd is en die al decennia lang te goeder naam en faam bekendstaat, niet vergelijken met een handelaar die in een meer achtergestelde wijk is gevestigd. De problemen en situaties zijn verschillend en moeten dus in functie van hun eigenheden worden aangepast en uitgewerkt.

⁽¹⁾ De documentaire kan worden bekeken op <http://petitscommercesbruxellois.ulb.ac.be/>.

Interview met de Heer Raphaël Darquenne

De evaluatiecultuur

Als licentiaat in de Sociologie heeft **Raphaël Darquenne** verschillende kwalitatieve onderzoekswerken verricht (Universiteit Saint-Louis - Brussel) met betrekking tot de analyse van het openbaar beleid inzake tewerkstelling, opleiding, sociale bescherming, socio-professionele inschakeling en jongeren. Vandaag is hij directeur van de vzw "Réseau MAG" die zich inzet voor de ontwikkeling, tenuitvoerlegging en verspreiding van vormen van collectieve intelligentie en interventiesociologie, van participatiemethodes en van de methode van de groepsanalyse.

De Raad: Waaruit bestaat evaluatie?

Raphaël Darquenne: Wanneer we werken, willen we over het algemeen weten of datgene wat we doen juist is, of we onze doelstellingen hebben behaald en of de projecten die we realiseren naar behoren werken.

Evaluatie bestaat er dus in om een waardeoordeel over iets te vellen, iets wat we allemaal voortdurend doen, soms zonder dat we ons ervan bewust zijn.

Tevens laat evaluatie het toe om beheer en besluitvorming te oriënteren, diensten aan het publiek te verbeteren, nieuwe instrumenten en projecten te ontwikkelen, onze handelingen voortdurend te verbeteren of om een collectieve dynamiek van empowerment⁽¹⁾ te creëren.

Als gevolg van de noodzaak om het "openbaar beleid opnieuw te verantwoorden", wordt evaluatie vandaag als een politieke prioriteit beschouwd. Ook het openbaar beleid moet worden geëvalueerd, op dezelfde wijze als verenigingen en ondernemingen.

De Raad: Wat is de methode van de groepsanalyse?

Raphaël Darquenne: De methode van de groepsanalyse (MAG) werd een twintigtal jaar geleden binnen het centrum voor sociologische onderzoeken van de Universiteit Saint-Louis - Brussel op punt gesteld. Aanvankelijk ging het om een methode om maatschappelijke verschijnselen te analyseren. De methode van de groepsanalyse bestaat erin actoren, interveniënten of professionals rechtstreeks bij de verrichting van de analyse zelf te betrekken, en dit van het begin tot het einde.

Concreet betekent dit dat groepen zich rond een tafel verenigen om verslag uit te brengen van concreet beleefde ervaringen en om op een constructieve wijze te reageren op ervaringen die andere leden met de groep delen. Alle deelnemers zijn even belangrijk en iedereen wordt verzocht om zijn interpretatie van de geanalyseerde ervaring te geven. De verhalen worden vervolgens onderzocht en iedereen maakt zijn interpretaties en vaststellingen kenbaar. Gelijklopende en uiteenlopende interpretaties worden

opgenomen in een samenvattend overzicht, dat na elke zitting naar de deelnemers wordt verstuurd.

Dit overzicht plaatst tegenstellingen, spanningen en meningsverschillen op de voorgrond. Deze benadering laat het hen dus toe om afstand te nemen ten aanzien van hun werk en hun praktijken.

De evaluatie kan drie halve dagen duren wanneer het om kleine verenigingen gaat, maar we hebben ook langere projecten die tussen één maand en twee jaar voortduren.

■ ■
De methode van de groepsanalyse bestaat erin actoren, interveniënten of professionals rechtstreeks bij de verrichting van de analyse zelf te betrekken ■ ■

⁽¹⁾ Empowerment is het toekennen van meer macht aan individuen of aan groepen om zo een invloed uit te oefenen op de sociale, economische, politieke of ecologische omstandigheden die ze ondergaan.

Verschillende fasen van de methode van de groepsanalyse

Fase 1: HET VERHAAL	
1ste stap	Voorstellen van verhalen
2de stap	Kiezen van de geanalyseerde verhalen
3de stap	Vertellen
4de stap	Uitdagingen gezien door de verteller of vertelster
5de stap	Informatievragen
Fase 2: DE INTERPRETATIES	
6de stap	Eerste tafelronde
7de stap	Reacties van de verteller of de vertelster
8ste stap	Nogmaals luisteren naar het verhaal (facultatief)
9de stap	Tweede tafelronde
10de stap	Reacties van de verteller of de vertelster
Fase 3: DE ANALYSE	
11de stap	Gelijkenissen en verschillen
12de stap	Theoretische bijdragen
13de stap	Hypotheses van de onderzoekers en nieuwe probleemstellingen
Fase 4: DE PRACTISCHE VOORUITZICHTEN EN DE EVALUATIE	
14de stap	Praktische vooruitzichten
15de stap	Evaluatie

De Raad: Wie kan een beroep doen op deze methode?

Raphaël Darquenne: De professionals van de gebieden van het sociaal beleid vormen de bevoorrechte doelgroepen van de MAG, maar deze methode staat open voor iedereen. Ze is immers nuttig om een beleid te evalueren, om de stand van zaken van een problematiek op te maken, om een nieuw project te ontwikkelen, om een verenigingshandvest op te stellen, om een decreet of een voorziening te evalueren of om teams te begeleiden. Ze is dus zeer interessant en kan zelfs door buurtbewoners en gebruikers van een openbare ruimte worden gehanteerd.

De Raad: Kunt u ons voorbeelden geven van projecten die u hebt geleid?

Raphaël Darquenne: Onlangs hebben we de methode met een honderdtal vrijwilligers van het Belgische Rode Kruis toegepast. Het opzet was om de strategie van het Rode Kruis tegen 2020 te voeden door 15 focusgroepen te creëren met een verscheidenheid aan actoren, verdeeld over de verschillende provincies waarin het werkzaam is⁽²⁾. We hebben hen dus op het methodologische vlak begeleid om deze raadpleging te verrichten en om er verslag van uit te

brengen. In 2011 hebben we heel wat actoren uit de gehandicaptensector verenigd, om het kabinet van Minister Évelyne Huytebroeck bij te staan bij de uitwerking van het insluitingsdecreet⁽³⁾.

Tevens begeleiden we verschillende teams die in de sectoren van jeugdzorg, maatschappelijk werk en geestelijke gezondheid werkzaam zijn om hen over hun praktijken te helpen nadenken. Tot slot hebben we samen met het ONE acht groepsanalyses van drie dagen verricht om de hervorming van de opvang van kinderen van 0 tot 3 jaar te voeden.

De Raad: Waarom is het soms zo moeilijk om de methode na te leven?

Raphaël Darquenne: In het begin zijn er soms enige frustraties, maar die verdwijnen heel snel. De deelnemers moeten immers om de beurt praten en het is niet toegestaan om tussen te komen wanneer iemand praat. Wanneer iemand een standpunt uitdrukt waarmee we het niet eens zijn, reageren we doorgaans onmiddellijk. Dit is helemaal anders bij de methode van de groepsanalyse en deze kan dus op dat vlak dwingend zijn. Anderzijds dwingt dit de deelnemers ertoe om te luisteren naar alles wat de andere zegt.

Tevens houdt deze methode rekening met alle standpunten van de actoren, waar deze zich ook in hiërarchie bevinden en wat ze ook zijn. Dit vergt een zekere striktheid. We verduidelijken hen dit van bij het begin en de deelnemers zijn dus na de eerste zitting gerustgesteld.

Aan het eind van deze zittingen houden we een tafelronde, opdat iedereen zijn beleving zou kunnen delen. Tevens vragen we hen om een vragenlijst in te vullen, waaruit we kunnen opmaken dat 95% van de deelnemers tevreden zijn.

De Raad: Hoe laat de methode van de groepsanalyse het toe om "collectieve intelligentie" te creëren?

Raphaël Darquenne: Ze laat het toe om op verschillende wijzen collectieve intelligentie te creëren. De gediversifieerde actoren die ze verenigt, krijgen toegang tot het standpunt van de anderen en kunnen aldus hun eigen standpunt relativeren. De voorstellingen en meningen die de actoren kunnen hebben, veranderen al naargelang de zittingen, omdat men geleidelijk aan de fenomenen begrijpt die zich voordoen en ook omwille van het volledige spel waarbij iedereen is betrokken. Aan het begin van elke zitting stellen de onderzoekers-interveniënten gedeeltelijke analyses voor die de interpretaties van de deelnemers hernemen en op elkaar afstemmen. De groepen bekrachtigen dan deze analyses, die aldus collectief worden en door iedereen worden gedeeld. Aan het eind komt het erop aan om samen met de betrokken actoren een analyse en een intelligentie te ontwikkelen die de aanvankelijke individuele ervaringen en voorstellingen ruimschoots overschrijden, maar die terzelfder tijd rekening houden met de debatten, meningsverschillen en spanningen die deel uitmaken van het maatschappelijke spel. De groepen worden ertoe gebracht om samen, met de hulp van de onderzoekers-interveniënten, een verfijnde en complexe kennis op te doen van hun werkelijkheden, alsook van de operationele en pragmatische praktische vooruitzichten die rekening houden met deze complexiteit.

⁽²⁾ Het project "Ensemble vers 2020" kan worden geraadpleegd op de website van het Réseau MAG (www.reseaumag.be), in de rubriek "projets".

⁽³⁾ Decreet betreffende de insluiting van personen met een beperking.

Interview met Mevrouw Florence Loriaux

De verdachte werkloze. Verhaal van een stigmatisering

Als licentiaat in de geschiedenis werkt **Florence Loriaux** bij het CARHOP (Centre d'Animation et de Recherche en Histoire Ouvrière et Populaire) als leidend onderzoekster naar verschillende thema's met betrekking tot sociale geschiedenis (ouderdom, energiebeleid, ...). Ze heeft het werk "Le chômeur suspect" gecoördineerd, dat het CARHOP en het CRISP gezamenlijk hebben uitgegeven.

De Raad: Wat wilt u met de term "verdachte werkloze" bedoelen?

Het woord "Werkloze" komt van het Latijnse woord "Caumare", dat ophouden met werken omwille van extreme warmte betekent. De term "verdachte werkloze" is dan weer verbonden met het werk "De verdachte arbeider", dat de stichter van het CARHOP Hubert Dewez⁽¹⁾ heeft gepubliceerd. In dit werk verklaarde hij dat de werknemer van de 19de eeuw dezelfde achterdocht had gewekt als de armen tijdens de vorige eeuwen. Bijna veertig jaar na dit belangrijke werk, is het boek "De verdachte werkloze" zowel een eerbetoon aan Mijnheer Dewez, als een aanvulling op zijn werkstuk. In onze samenlevingen die arbeid als een morele verplichting zien die voor iedereen een individuele verantwoordelijkheid met zich meebrengt, maakt men zich door de afwezigheid of het ontbreken van arbeid verdacht.

De Raad: De "jacht op werklozen" is een oud verhaal. Kunt u ons hier meer over vertellen?

De jacht op werklozen ontstaat in de 14de eeuw, maar men moet vaststellen dat de stigmatiserende beelden hardnekkig zijn. Zo wordt een werkloze tot op vandaag beschouwd als een profiteur, een niksnut, een mislukkeling, een luierik, een ongeschikte of zelfs een gevaarlijke of een misdadiger. Deze brandmerkingen blijven al eeuwen voortbestaan en voeden zo de collectieve verbeelding van de visie van de profiterende werkloze.

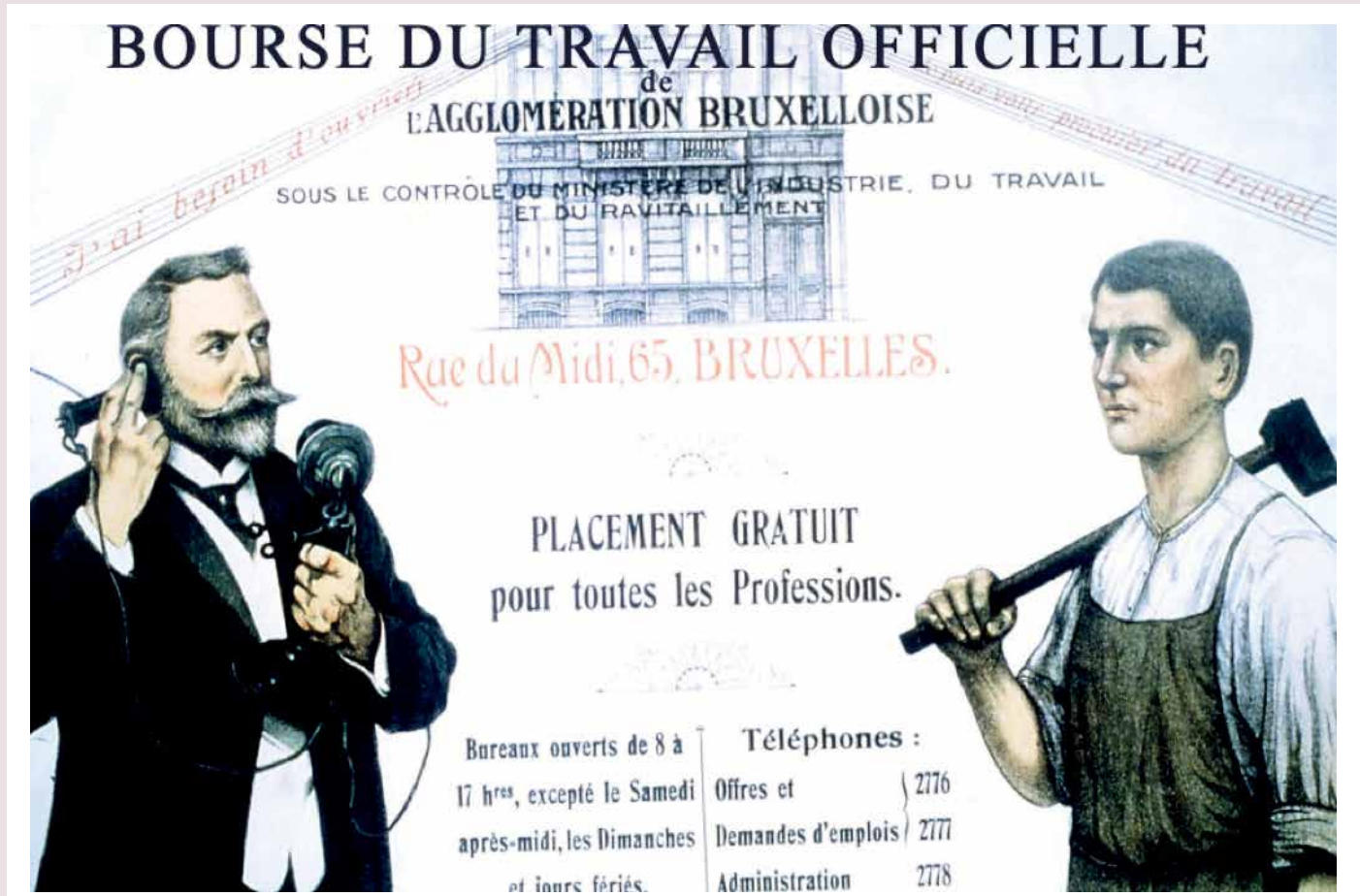
Hoewel de meningen doorgaans unaniem zijn om te stellen dat werkloosheid een plaag is die men absoluut moet bestrijden, is de manier waarop diegenen die deze plaag ondergaan worden gezien echter helemaal niet zo rationeel.

De Raad: In de 19de eeuw zijn de arbeidsbeurzen ontstaan. Met welk doel werden deze ingesteld ?

De oprichting van arbeidsbemiddelingsbureaus of van arbeidsbeurzen zal het toelaten om de "diegenen die niet tewerkgesteld kunnen worden" te identificeren en om een discriminatie naar deze categorie toe aan te nemen. De bedenker van dit systeem wilde een arbeidsmarkt ontwikkelen die gelijkaardig was aan de beursmarkt. Hij zei tot zichzelf dat er met een dergelijk systeem altijd werk zou zijn, omdat er deze uitwisselingsmogelijkheid was. Hij stelde zich eenzelfde internationale arbeidsbeurs voor. Men heeft lang geloofd dat dit de oplossing voor werkloosheid zou zijn, maar als er geen werk is, functioneert de arbeidsbeurs niet.

■ ■
Door de afwezigheid of het ontbreken van arbeid maakt men zich verdacht ■ ■

⁽¹⁾ Hubert Dewez was één van de stichters van het CARHOP en het CRISP. Als vakbondsman en belangrijke geschiedkundige van de Belgische arbeidersbeweging, heeft hij heel wat werken onder het pseudoniem Jean Neuville gepubliceerd. Het tweede deel van zijn geschiedenis van de arbeiderstoestand in de 19de eeuw draagt de titel "L'ouvrier suspect" of "De verdachte werkloze".

Illustratie van een affiche voor een arbeidsbeurs in Brussel – Bron: archieven van de Stad Brussel

De Raad: Wanneer is de overheid voor de eerste maal ter zake tussengekomen?

In 1907 komt de overheid voor de eerste maal tussen in het erkenningsproces van de kwestie door de Minister van Arbeid een begroting toe te kennen om de werkloosheidskassen te ondersteunen. Het ging om een minieme financiële tussenkomst, maar wel met een grote symbolische waarde, omdat ze aantoonde dat de overheid de rol van de vakbonden en het bestaan van het

werkloosheidsprobleem erkent, en dat men dit anders dan met liefdadigheid moet aanpakken.

Ook op het internationaal vlak zullen de zaken veranderen. Ontmoetingen rond de bestrijding van werkloosheid zullen vakbondslui, economen en juristen, alsook vertegenwoordigers van de openbare machten verenigen. Uit deze bijeenkomsten ontstaat het idee van een verzekering die de beste waarborg tegen werkloosheid zou zijn, ook al zal het debat over het al dan niet verplichtend karakter ervan nog een probleem stellen.

Ondanks alles is het begrip van voorzorg en dus van individuele verantwoordelijkheid nog diep in de gewoonten verankerd.

De Raad: Op welke manier is de periode 14-18 een essentiële factor in de geschiedenis van de werkloosheid geweest?

Voor de eerste en enige maal in de geschiedenis wordt de werkloze als een held beschouwd, omdat hij weigert voor de bezetter te werken.

■ **Werkloosheid is geen individuele, maar wel een collectieve verantwoordelijkheid** ■

Deze geestesgesteldheid zal echter niet blijven duren.

Algauw zullen de Duitsers in de pers een campagne tegen de werklozen voeren om de verarmde en uitgehongerde publieke opinie te proberen aantonen hoezeer ze van het systeem profiteren. De werkloze-held zal opnieuw een werkloze-profiteur worden.

Anderzijds zal tijdens deze periode de steun die het Nationaal Hulp- en Voedselcomité verleent een eerder politieke dan wel een sociale betekenis hebben, gezien deze steun zal zijn bedoeld om werklozen te verhinderen te aanvaarden om voor de vijand te werken.

De Raad: Bestaat er bij werklozen een morele druk?

Werkloosheid heeft altijd al angst aangejaagd. Ze maakt diegenen die ze ondergaan bang, alsook werknemers die ze meer dan alles vrezen, en overheden die omdat ze ze niet kunnen beteugelen ze trachten te bestrijden met middelen die, naargelang het tijdperk, gaan van opsluiting tot controle en hertewerkstelling, onder het valse voorwendsel dat de naleving van de openbare orde moeten worden gewaarborgd.

De comités van werkloze werknemers zeggen het ook vandaag nog: werklozen voelen zich niet goed. Ze staan voortdurend onder druk.

De Raad: Le chômage est-il de responsabilité individuelle ?

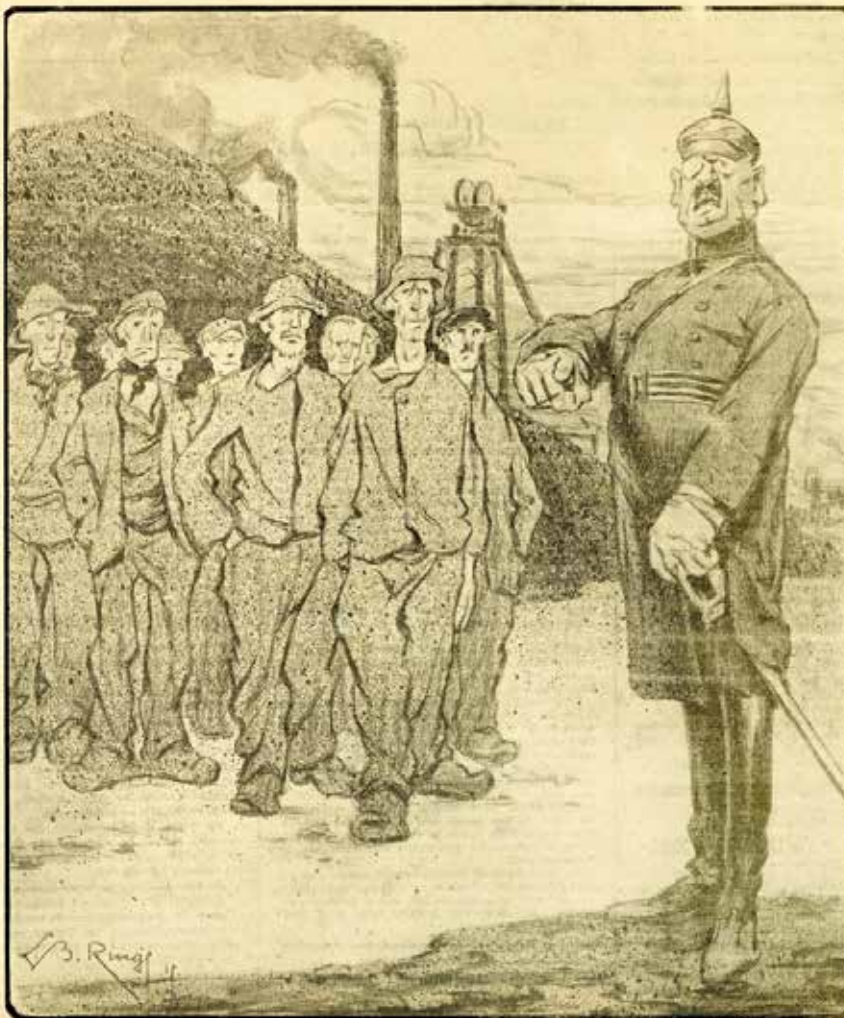
Neen, en dit is trouwens de kracht van het einde van de 19de eeuw: aantonen dat werkloosheid geen individuele, maar een collectieve verantwoordelijkheid is. Werkloosheid hangt samen met een economische en sociale context en niet met de onbedachtzaamheid van een individu. De werkloze op zijn individuele verantwoordelijkheid wijzen, is een hele grote stap achteruit en dat is wat men moet bestrijden door de solidariteit te handhaven.

De huidige tendens bestaat erin om sociale bescherming en solidariteit tussen verschillende categorieën van begunstigen op te delen: jongeren, werklozen, zieken, gepensioneerden, enz. Welnu, wanneer er geen algehele solidariteit meer is, dan verandert deze in een verzekering en vervolgens in bijstand of liefdadigheid.

De Raad: Wat denkt u van het oordeel dat mensen vandaag over werklozen vellen?

Terwijl de structurele tewerkstellingscrissen elkaar al decennialang blijven opvolgen, lijkt men vandaag de formidabele sociale vooruitgang uit het oog verloren te hebben. Deze werd kort na het tweede wereldconflict ingesteld door een solidaire sociale bescherming te smeden, waarin de bestrijding van werkloosheid wordt gewaarborgd door een verzekering die wanneer men zijn werk verliest een vervangingsinkomen garandeert. Het discours tegen de verdachte werkloze komt terug en wordt harder, en dit zelfs wanneer we de stigmatiseringstechnieken verduidelijken. Men moet echt campagnes organiseren om deze mythe te ontkrachten.

AU PAYS NOIR

— S'ils ne veulent pas descendre, nous les descendrons... Qu'on amène les mitrailleuses !

Bron: Museum van het Waalse leven, Luik

Nieuws in het kort

Webpagina's van het Observatorium online geplaatst

Het Observatorium van de referentieprijzen voor de overheidsopdrachten werd bij ordonnantie van 3 april 2014 binnen de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opgericht. Eén van de hoofdprijzen van dit Observatorium bestaat erin om adviezen te formuleren over het abnormaal laag karakter van prijzen die in het kader van overheidsopdrachten voor diensten en werken in het Brussels Gewest worden ingediend.

Sinds de oprichting ervan, heeft het Observatorium aan de ontwikkeling van methodologieën voor het analyseren van prijzen gewerkt. Eén van de weerhouden benaderingen berust op de vergelijking van de ingediende prijzen met de prijzen die in de gegunde overheidsopdrachten zijn vervat. De compilatie van de prijzen van deze opdrachten zou het immers moeten toelaten om een aantal referentie-indicatoren voor een bepaalde werkpost of dienstenprestatie te berekenen. Dit veronderstelt dat er voorafgaandelijk een prijsgegevensbank wordt ontwikkeld.

Er werden "Observatorium"-webpagina's gecreëerd, die toegankelijk zijn via de website van de Economische en Sociale Raad. Deze moeten de belangrijkste interface tussen het Observatorium en de Brusselse aanbestedende overheden worden. Het opzet is tweevoudig:

- De aanbestedende overheden de mogelijkheid bieden om zich in het kader van een prijsanalyse tot het Observatorium te wenden;
- In het meer algemeen kader van de ontwikkeling van de prijsgegevensbank vrijwillig informatie over overheidsopdrachten overmaken.

De werkzaamheden van het Observatorium hebben zich in eerste instantie op de schoonmaaksector toegespitst. De "Observatorium"-webpagina's bestaan dus uit een aantal beveiligde formulieren die het aanbestedende overheden toelaten om informatie over hun opdrachten voor het reinigen van lokalen door te geven. Wij nodigen u uit om deze pagina's te ontdekken door de volgende link te raadplegen: <https://ces.irisnet.be/nl/observatory/>.

Naarmate het Observatorium verder evolueert, zullen er binnenkort nieuwe sectoren beschikbaar zijn.

Small Business Act: voorstelling van de Kamer van de middenstand in de commissie Economische zaken van het Brussels parlement

De Kamer van de middenstand werd op 10 maart 2016 ontvangen door de leden van de commissie Economische zaken van het Brussels parlement. Naar aanleiding hiervan hebben drie leden van de Kamer aan de aanwezige parlementsleden de aanbevelingen voorgesteld die de Kamer heeft uitgebracht in zijn initiatiefadvies van 4 november 2015 over de toepassing van de Small Business Act in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De Small Business Act is opgebouwd rond de drie fasen in het leven van een onderneming : de oprichting, de groei en de overdracht.

De Small Business Act vindt zijn oorsprong in een mededeling van de Europese commissie met het oog op de ondersteuning van het ondernemerschap en de ontwikkeling van de kleine en middelgrote ondernemingen (KMO).

Tijdens deze ontmoeting heeft de heer Anton Van Assche, Voorzitter van de Kamer van de middenstand, de commissieleden herinnerd aan de opdrachten van deze instantie van de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Hij heeft tevens gewezen op de banden tussen de Small Business Act, de beleidsverklaring van de Brusselse regering en de Strategie 2025, waarbij de Brusselse sociale gesprekspartners betrokken zijn. Ook de aanbevelingen van de middenstandsorganisaties om de lancering en ontwikkeling van ondernemingen te Brussel te bevorderen werden besproken.

Tijdens deze vergadering heeft men eveneens de verschillende initiatieven behandeld die door de overheid kunnen worden genomen in de strijd tegen faillissementen. Er werden bovendien verschillende voorstellen geformuleerd inzake administratieve vereenvoudiging, evenals wat betreft het vraagstuk van de overdracht van ondernemingen, gelet op de gemiddelde leeftijd van de ondernemers.

De zitting werd afgesloten met een debat over de financiering van de KMO, de voorkoming van faillissementen en de maatregelen voor de begeleiding van beginnende ondernemers.

Publicaties

Huisvesting in Brussel: diagnose en uitdagingen

Brussels Studies heeft een synthesesnota gepubliceerd die de verschillende aspecten van de huisvestingsproblematiek in Brussel verduidelijkt.

Deze nota licht de verschillende dimensies van de huisvestingsproblematiek toe in de context van de demografische groei en de sociale fragmentering, brengt de controverses en debatten over dat vraagstuk aan het licht en stipt de grootste uitdagingen voor de toekomst aan.

De nota kan worden geraadpleegd op de website van Brussels Studies (www.brusselsstudies.be), in de rubriek "onze publicaties".

Impactstudie van de terreurdreiging in Brussel

De studie werd verricht in opdracht van Minister van Economie en Consumentenzaken Kris Peeters en werd in maart 2016 gepubliceerd om de economische impact van de terreuraanslagen van Parijs op 13 november 2015 te evalueren.

Na een overzicht van de belangrijkste transmissiekanalen van schokken uit de economische literatuur of uit precedents in de geschiedenis van andere landen, wordt in het tweede deel het verloop van vier officiële beschikbare economische indicatoren geschetst volgens een regionale indeling.

In de derde sectie vindt u gegevens over de impact van de terreurdreigingen in België die verzameld werden bij andere bronnen "op het terrein", zoals de beroepsfederaties en de pers. Het laatste deel van de studie vat tot slot de belangrijkste gevolgtrekkingen van de analyse samen.

De studie is beschikbaar op de onthaalpagina van de website van de FOD Economie: economie.fgov.be.

Het Tijdschrift van de Raad

September 2016 – n° 20

Periodieke publicatie van de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

ESRBHG

Bischoffsheimlaan 26
1000 Brussel
02/205 68 68
02/502 39 54
cesr@esr.brussels

Verantwoordelijke uitgever:

Joëlle Delfosse

Lay-out en druk:

IPM printing nv - Ganshoren

Illustraties:

Omslag: Fotolia
Dossier: Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest – CIBG, p.19: Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
Focus: p.21, 22: © Koninklijk Paleis/Palais Royal/Königlicher Palast/Royal Palace, p.23: Fotolia, p.25: easy.brussels
De debatten van de Raad: p.32 en 33: ©Bruno Fahy/Newspix.be, p.37: archieven van de Stad Brussel

Redactiecomité:

In de kijker: Volgende Debatten van de Raad: Siham Chaouch en analyse van Meneer Pierre-Paul Maeter
Dossier: Siham Chaouch
Focus: Lénaïg Le Berre, Alexis Gérard en Stéphanie Polet
Nieuws in het kort: Lénaïg Le Berre en Jérôme Noël
Publicaties: Siham Chaouch
Vertaling: Rik Duynslager en Eric Vanderheyden

Dank aan:

Céline Vanderborght voor haar samenwerking bij de opstelling van het dossier.
Pierre-Paul Maeter voor zijn kritische analyse.
Pieter Ballon, Nathalie Crutzen, Raphaël Darquenne, Isabelle Godin, Florence Loriaux, Céline Mahieu en Céline Vanderborght voor de interviews.

